

Examination and Analysis of the Role of Ethnic Politics in the Political Structure of Contemporary Afghanistan

Morteza Nourmohamadi*

Associate Professor, Department of International Relations, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Hadiseh Ahmadi

PhD Student, Department of International Relations, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Abstract

Afghanistan is one of the countries that has a heterogeneous and multi-ethnic structure, and the problem of ethnicity and ethnic diversity is one of the great harms of unity and the source of differences on the social structure of the Afghan society, and it has been one of the serious obstacles to national cohesion, convergence and political development, has been in this country. Of course, in Afghanistan since its establishment as an independent country (1747 AD), attention has been paid to this phenomenon, and in order to curb it in different periods and governments, considering the diversity and characteristics of Afghan ethnicities, on the one hand, and on the other hand, looking at the conditions governing the region and interests The national and political systems of this country have engaged in ethnic politics. The political structure in Afghanistan is based on ethnic politics. The structure of this country has always depended on ethnic politics. The main goal of this research is to analyze and evaluate the mono-ethnic policy in the political structure, while this country has ethnic diversity.

Research background

Various researches and articles have been written about ethnic politics, political structure and cultural and social diversity in Afghanistan, which can generally be examined in the following categories.

1. The phenomenon of ethnocentrism is a negative phenomenon which was examined on the axis of Afghanism (Pashtunism) and the ethnic policies of Afghanistan's rulers were formed "unsuccessfully and based on nervousness", which can be seen in the article "Political Development of Afghanistan and the Inhibiting Role of Ethnicism" In its formation", written by Mohammad Ali Mir Ali and Mohammad Mohsani, he pointed out.

2. Due to the severity of religious, linguistic and especially ethnic differences between "all the ethnic groups of Afghanistan", he considers that

* Corresponding Author: mnourmohamdi@atu.ac.ir

How to Cite: Noormohammadi, M., & Ahmadi, H. (2024). Examination and Analysis of the Role of Ethnic Politics in the Political Structure of Contemporary Afghanistan. *Research on Global Relations*, 1(1), 201-240. doi: 10.22054/jrgr.2023.70052.1045.

the talk of the ethnic politics of Afghanistan's rulers was mostly the result of "foreign element's intervention". In this regard, the thesis of Hafizullah Hafiz is entitled "Comparative study of the role of Iran and Saudi Arabia in the management of the conflict in Afghanistan (2001-2017).

3. Regarding the political structure of Afghanistan position, we can refer to the article "The position of ethnic groups in the formation of the political structure of Afghanistan's governance after 2001 AD", written by Kyomarth Yazdan-Panah and Seyed Jalal Ahmadi, which mostly deals with the position of ethnic groups in the republic period. While ethnic politics in the form of unity in plurality existed in a weak and intense form during this period.

4. Regarding the solution to Afghanistan's crises, the research entitled "The path to ethnic problems in Afghanistan" by Barfield is of the opinion that the existing solution is to transition from the crisis and decentralize the power structure and give more powers to local governments. While one of the main factors in crises is the monopoly of the political structure by governments.

This research is looking for accurate and useful reports about the role of ethnic politics in the political structure, and on the other hand, it aims to focus more on ethnic politics in the field of ethnic politics in the contemporary period.

The basic question raised in this article. It is: How is the role of ethnic politics in the political structure of Afghanistan analyzed?

Sub questions

1. In what period of Afghanistan's rulers was the ethnic identification model implemented?

2. The model of ethnic pluralism was carried out during which period of Afghanistan's rulers?

3. The model of unity in ethnic plurality, during which period of Afghanistan's rulers, has continued to happen?

The declarative and practical policies of dealing with ethnicity in Afghanistan in the contemporary period and different governments have similar and different characteristics and approaches, and in addition, the shortcomings of the ruling governments, sometimes with the resistance of the traditional society and tribe. They faced Afghanistan.

1. From the period of Abdali, Abdul Rahman, Habibullah, Nader, Hashim, Dawood and the Taliban in order to lead and control it, they used the approach of ethnic identification models and models based on Afghanism (Pashto) and even though they institutionalized Afghan nationalism.

2. From the era of Amanullah, Shah Mahmoud, Zahir Shah, Nur Mohammad Taraki, Hafizullah Amin, Birak Karmel and Najibullah, in this regard, according to the models and models of pluralism that led to the equality of ethnic groups. they moved. Although they had significant achievements, traditional values prevented it and finally left the playing field

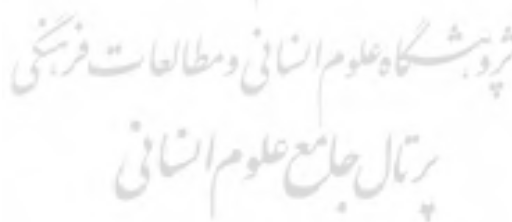
for the other party.

3. Finally, the Daud Khan Republic and the government of Hamed Karzai and Mohammad Ashraf Ghani emphasized on the model and models of unity at the same time as plurality. But none of these rulers were successful in this move.

This research is among developmental and applied research. According to the type and topic of the research, the collection of research data is based on documentary and library methods.

The findings of this research show that the political structure in Afghanistan has always been based on ethnic policies and the ruling Afghan (Pashto) people. In other human societies, people have power from governments. But in the society of Afghanistan, which is a very traditional society, which has power based on religion, religion, ethnicity, and even tribe. In this country, all interactions, relations, political and social affairs are formed based on religion, ethnicity, and the continuity of governments is in the shadow of ethnicity and religion. On the other hand, the rulers of statesmen; They have also tried in many ways to reduce the influence of ethnicity and religion and to change the bilateral relations between ethnic groups, tribes and governments and bring them to the benefit of the central government.

Keywords: Ethnic Politics, Political Structure, Ethnic Diversity, Assimilation, Pluralism and Unity in Pluralism.



واکاوی و تحلیل نقش سیاست قومی در ساختار سیاسی افغانستان (دوره معاصر)

مرتضی نورمحمدی *  ID

دانشیار روابط بین الملل دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

حدیثه احمدی  ID

دانشجوی دکتری روابط بین الملل دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

چکیده

ساختار سیاسی در افغانستان بر محوریت سیاست قومی شکل گرفته است و حاکمیت این کشور از بدو تأسیس تاکنون بر پایه تک قومی (پشتون) استوار بوده و از مشارکت گروه‌های عمده قومی در ساختار سیاسی کشور به شدت اجتناب کرده است. هدف اصلی در این پژوهش تحلیل و ارزیابی سیاست تک قومی در ساختار سیاسی بوده در حالی که این کشور دارای تنوع قومی است. پرسش اصلی در این مقاله، عبارت است از: نقش سیاست قومی در ساختار سیاسی افغانستان، در دوره معاصر چگونه بوده است؟ در پاسخ، به این پرسش، این فرضیه مطرح می‌گردد که ساختار سیاسی بر مبنای سیاست قومی در افغانستان، بر محوریت قوم حاکم بوده است و دولت‌های مختلف از ویژگی‌ها و رویکردهای همسان و ناهمسان برخوردار بوده و علاوه بر آن، کوتاهی‌های دولت‌های حاکم، گاهی با مقاومت جامعه سنتی و قبیله‌ای افغانستان مواجه شدند. سیاست قومی دارای الگوها و مدل‌های سه گانه است که حاکمان افغانی در برخی دوره‌های حاکمیت خود از مدل همانندسازی قومی و در برخی از دوره‌های دیگر از مدل تکثرگرایی قومی، بهره گرفته است و در نهایت برخی از حاکمان از الگو و مدل وحدت در کثرت استفاده کردند. روش تحقیق در پژوهش حاضر، روش توسعه‌ای و کاربردی است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که افغانستان، یکی از کشورهای است که دارای تنوع قومی است. دولت‌های مختلف، مبتنی بر نوع نگاه به مؤلفه تنوع قومی و با توجه به ویژگی‌های این ساختار موزاییکی اقوام، اقدام به سیاست قومی کرده است. با این وجود، حاکمان افغانستان تاکنون نتوانستند از رهیافت و مدل سیاست قومی بر طوری مناسب بهره‌مند شوند. از این رو، این کشور تا هنوز نیز، دستخوش تضادها و حتی تقابل قومی است و همچنان از ناامنی و بی‌ثباتی آن رنج می‌برند.

واژگان کلیدی: سیاست قومی، ساختار سیاسی، تنوع قومی، همانندسازی، تکثرگرایی و وحدت در کثرت‌گرایی.

مقدمه

افغانستان، دارای ساختار ناهمگون و چند قومی است و مسئله قوم و قومیت‌گرایی، یکی از آسیب‌های بزرگ وحدت و منشأ اختلافات بر پیکره اجتماعی جامعه افغانستان، از دیرباز تا کنون بوده و یکی از موانع جدی انسجام ملی، همگرایی و توسعه سیاسی در این کشور بوده است (میرعلی و محسنی، ۱۳۹۵: ۲). البته در افغانستان از بدو تأسیس آن به عنوان کشور مستقل (۱۷۴۷م) به این پدیده توجه شده و برای مهار آن در دوره‌ها و دولت‌های مختلف با توجه به تنوع و ویژگی‌های قومیت‌های افغان از یک‌سو و از سوی دیگر نوع نگاه به شرایط حاکم بر منطقه و منافع ملی و نظام‌های سیاسی این کشور، اقدام به سیاست قومی کرده است. ساختار سیاسی در افغانستان بر اساس سیاست قومی شکل گرفته است. ساختار این کشور همواره در گروی سیاست قومی بوده است (یوسفی، هشت صبح، ۱۴۰۰). از این رو، این موضوع برای محققان از اهمیت بالایی برخوردار است که مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند تا برای نسل‌های آینده راهگشا باشد. از این رو، ضرورت دارد که به تبیین و نقش سیاست قومی و در ساختار سیاسی کشور پرداخته شود.

سؤال اساسی که در این مقاله مطرح می‌شود. عبارت است از: نقش سیاست قومی در ساختار سیاسی افغانستان چگونه تحلیل می‌شود؟

سؤالات فرعی

۱. مدل همانندسازی قومی، در چه دوره از حاکمان افغانستان، صورت پذیرفته است؟
۲. مدل تکثرگرایی قومی، در چه دوره از حاکمان افغانستان، انجام شده است؟
۳. مدل وحدت در کثرت قومی، در چه دوره از حاکمان افغانستان، به وقوع پیوسته است؟

فرضیه تحقیق

سیاست‌های اعلامی و عملی برخورد با قومیت در افغانستان در دوره معاصر و دولت‌های مختلف از ویژگی‌ها و رویکردهای همسان و ناهمسان برخورددار بوده و علاوه بر آن،

کوتاهی‌های دولت‌های حاکم، گاهی با مقاومت جامعه سنتی و قبیله‌ای افغانستان مواجه شدند.

۱. از دوره ابدالی، عبدالرحمان، حبیب‌الله، نادر، هاشم، داود و طالبان در جهت رهبری و مهار آن از رهیافت الگوها و مدل‌های همانندسازی قومیت مبتنی بر افغانیسم (پشتو) بهره گرفتند و باوجود که ناسیونالیسم افغانی را نهادینه کردند.

۲. از دوره امان‌الله، شاه محمود، ظاهر شاه، نورمحمد تره‌کی، حفیظ‌الله امین، ببرک کارمل و نجیب‌الله در این راستا به الگوها و مدل‌های کثرت‌گرایی که بر مساوات و برابری اقوام منتهی می‌شد، حرکت کردند. هرچند آن دستاوردهایی چشمگیری داشتند، اما ارزش‌های سنتی مانعی آن شدند و درنهایت میدان بازی را برای طرف مقابل رها کردند.

۳. سرانجام جمهوری داود خان و دولت حامد کرزی و محمد اشرف غنی بر الگوی و مدل‌های وحدت در عین کثرت تأکید داشتند. اما هیچ‌کدام از این حاکمان در این حرکت، موفق نبودند.

روش تحقیق

این تحقیق در زمره تحقیقات توسعه‌ای و کاربردی است. با توجه به نوع و موضوع تحقیق، گردآوری داده‌های پژوهش بر مبنای روش اسنادی و کتابخانه‌ای است.

پیشینه تحقیق

درباره سیاست قومی، ساختار سیاسی و تنوع فرهنگی و اجتماعی در افغانستان، تحقیقات و مقاله‌های متنوعی نوشته شده است که به‌طور کلی می‌توان آن را در چند دسته زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱. پدیده قوم‌گرایی یک پدیده منفی بوده که بر محور افغانیسم (پشتونیسم) بررسی شد و سیاست‌های قومی حاکمان افغانستان «ناموفق و بر مبنای عصبیت» شکل گرفته است که می‌توان به مقاله «توسعه سیاسی افغانستان و نقش بازدارنده قومیت‌گرایی در شکل‌گیری آن»، نوشته محمدعلی میرعلی و محمدمحسنی، اشاره کرد.

۲. از شدت اختلافات مذهبی، زبانی و به‌ویژه قومی میان «همه اقوام افغانستان»، سخن از سیاست قومی حاکمان افغانستان را بیشتر ناشی از «مداخله عنصر خارجی» بوده است، می‌داند. در این باره، پایان‌نامه حفیظ الله حفیظ با عنوان «بررسی تطبیقی نقش ایران و عربستان سعودی در مدیریت منازعه افغانستان (۲۰۰۱-۲۰۱۷م)» است.

۳. درباره جایگاه ساختار سیاسی افغانستان می‌توان به مقاله «جایگاه اقوام در شکل‌گیری ساختار سیاسی حاکمیت افغانستان بعد از ۲۰۰۱م»، تألیف کیومرث یزدان‌پناه و سید جلال احمدی اشاره کرد که بیشتر به جایگاه گروه‌های قومی در دوره جمهوریت پرداخته شده است. در حالی که سیاست قومی به روش وحدت در کثرت در این دوره به‌صورت ضعیف و شدید وجود داشت.

۴. درباره راه‌حل بحران‌های افغانستان، تحقیق تحت عنوان «راه مشکلات قومی در افغانستان» اثر «بارفیلد»، به این بارو است که راه‌حل موجود برای گذار از بحران و غیرمتمرکز سازی ساختار قدرت و دادن اختیارات بیشتر به حکومت‌های محلی است. در حالی که یکی از عوامل اساسی در بحران‌ها انحصارت ساختار سیاسی به‌وسیله یک قوم است.

نوآوری این تحقیق عبارت است از لایه‌های تاریک تاریخ را برای آیندگان روشن و دست‌یافتنی‌تر می‌سازد که پژوهش پیش‌رو با بهره‌گیری از منابع متعدد تاریخی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و زمینه تحقیقات جدید را فراهم خواهد کرد. این تحقیق به دنبال گزارش‌های دقیق و مفید درباره نقش سیاست‌های قومی در ساختار سیاسی و دیگر اینکه، در صدد تمرکز بیشتر درباره سیاست قومی در عرصه سیاست قومی در دوره است.

در منابع ذکر شده از درباره سیاست قومی افغانستان به‌طوری کامل تدوین نشده است. در حالی که این مسئله از اساسی‌ترین مسائل در بررسی ساختار سیاسی افغانستان در امتداد تاریخ این کشور، حاکم بوده است. در این مقاله تلاش خواهد شد که ساختار سیاسی افغانستان را بر مبنای الگوها و مدل‌های سیاست قومی، مورد تحلیل و ارزیابی قرار دهد.

چارچوب نظری سیاست قومی

سیاست قومی عبارت از نوع استراتژی‌هایی که از طریق آن می‌توان تعاملات و روابط میان

گروه‌های قومی و مجموعه حاکمیت از یک سو و روابط میان گروه قومی با یکدیگر و با بدنه جامعه ملی از سوی دیگر را تنظیم و تحت کنترل و نظم درآورد و متناسب و همسو با سایر سیاست‌های کلان موجود تغییر داد. درواقع، سیاست‌های قومی نحوه مواجهه، برخورد و تعامل دولت‌ها و حکومت‌ها با اقوام و فرهنگی درون قلمرو سیاسی و جغرافیایی (سرزمینی) را مشخص می‌سازد. بااین حال، می‌توان عناصر زیر را نام برد:

الف) هدف گذاری: مرحله‌ای (مقصودی) است که نتیجه سیاست‌ها، برنامه‌ها و راهبردها و به آن منتهی می‌گردد.

ب) سیاست: شامل مجموعه رویکردها، رفتارها و اقدامات است.

ج) برنامه‌ها: راهبردها، راهکارها و مجموعه اقداماتی که ماهیت و محتوای سیاست‌ها را از حوزه انتزاعی عینیت بخشیده و از عالم بالقوه به فعلیت می‌رساند.

د) ابزار و وسایل: مجموعه امکانات مادی و معنوی و ظرفیت‌های بالقوه و بالفعلی است که برای تحقق سیاست‌ها و برنامه‌ها به کار گفته می‌شوند.

ه) روش‌ها: شیوه‌ها و مکانیسم‌هایی‌اند که متناسب با نوع سیاست‌ها و برنامه‌ها، نوع ابزار و وسایل موردنیاز برای اجرای آنان را تعیین می‌کنند. بدیهی است که نوع روش‌ها و ابزارها و ملاحظات اجرایی در سیاست‌های قومی جزی از اهداف تعریف شده است؛ بنابراین ملاحظات سیاست‌های قومی را می‌توان مجموعه‌ای از اهداف، راهبردها، رویکردها، برنامه‌ها و اقدامات، روش‌ها، ابزارها و وسایلی تعریف کرد که از سوی حکومت‌ها برای رهبری مؤثر و اداره جامعه در ساختارهای کلان سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی طراحی و پیگیری و اجرا می‌شوند (غلامی شکار سرایی، ۱۳۹۵: ۱۷۱۸).

در این تحقیق، سه الگوی عام تنظیم روابط گروه‌های هویتی که عبارت‌اند از روش سلطه، تقسیم قدرت و ادغام اجتماعی مورد دقت قرار خواهند گرفت. هر یک از این روش‌ها حول محور دو مؤلفه محوری اجبار و اجماع، دسته‌بندی می‌شوند و سازوکارهای آن‌ها مرزهای میان اجبار تا اجماع را شامل می‌گردد. برآیند کلی چنین روش‌هایی نیز به ترتیب یکسان‌سازی، سیاست جذب اجتماعی و کثرت‌گرایی ائتلاف‌ساز است (نظری و سازمند،

الف) مدل همانندسازی (سلطه باهدف یکسانسازی)

همانندسازی^۱، در جامعه‌شناسی به معنای فرآیند پذیرش ارزش‌ها، الگوها و سبک زندگی گروه برتر به وسیله افراد و گروه‌هایی از جامعه به تدریجی که در درون گروه برتر جذب و هضم شوند، به کار رفت (ساروخانی، ۱۳۷۰: ۴۴). نظریه‌های وحدت یا همانندسازی (تطبیق یا شبیه‌سازی یا یکدست‌سازی و یا هم یکسان‌سازی)، راه‌حل را در پاک کردن صورت مسئله و استحاله اقلیت در اکثریت می‌دانند. همانندسازی را می‌توان فرآیند ادغام دائمی اعضای یک گروه قومی و فرهنگی مهاجران و یا دیگر اقلیت، در یک جامعه بزرگ‌تر دانست (الوانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۹)؛ به عبارت دیگر، روش سلطه باهدف یکسان‌سازی ناظر بر تلاش دولت‌ها برای استحاله ارزش‌ها و تمایزات هویتی گروه‌های مختلف در جریان ارزش‌های کلان (ملی) از طریق به کارگیری ابزارها و شیوه‌های مستقیم و بعضاً غیر منعطف سیاسی، اقتصادی، نظامی، اجتماعی و فرهنگی است که به گونه‌ای ساختاری و بدون لحاظ ظرافت‌های لازم، به صورت مسالمت‌آمیز (برابری در فرصت‌ها، تشویق و ترغیب) و غیر مسالمت‌آمیز (فن مجازات بدنی، زندان، محرومیت، تبعید، تحقیر، کوچ اجباری و نسل‌کشی) پیگیری می‌شود. هدف سیاست‌های یکسان‌سازی عبارت است از ترکیب (جذب) زیست‌شناختی، فرهنگی، اجتماعی و روانی گروه‌های متمایز و منفرد به منظور ایجاد جامعه‌ای بدون تفاوت‌های هویتی که هدف آن کاهش اختلاف فرهنگی و ساختاری بین گروه‌های مختلف و ایجاد جامعه‌ای متجانس و همگن است (نظری و سازمند، ۱۳۹۴: ۱۱۴).

بنابراین، در صورت تحقق کامل این سیاست‌ها و در نقطه اوج این فرایند، جامعه‌ای متجانس و همگن خواهیم داشت که در آن، بین گروه‌ها از حیث نژادی یا فرهنگی، تفاوتی وجود ندارد. از این رو، قومیت به عنوان ملاکی برای توزیع نابرابر ثروت و قدرت، چندان نقش مؤثری نخواهد داشت. شهروندان نیز فقط به عنوان «افراد» و نه «اعضای دسته‌ها» و یا گروه‌های قومی محسوب می‌شوند و در نتیجه نمی‌توانند هیچ گونه ادعایی علیه دولت داشته باشند. البته

قابل به ذکر است که همانندسازی کامل تقریباً امکان‌پذیر نیست، چراکه گروه‌های اقلیت، تمامی هویت خود را از دست نمی‌دهند و بخشی از فرهنگ خود را داخل گروه و محیط خود حفظ می‌کنند، مانند فرهنگ مردم‌های محلی که پناهگاه طبیعی ادبیات قومی و محلی است. افزون بر این، در عصر جهانی‌شدن، سیاست‌های یکدست‌سازی فرهنگی، مذهبی، قومی و نژادی نسبت به گذشته با چالش‌هایی جدی مواجه شده و عملاً محکوم به شکست‌اند. چون محدودیت‌هایی که ابزارها و امکانات جهانی‌شدن برای این دست از سیاست‌ها ایجاد می‌کنند، فراوان بوده و دولت‌ها توانایی و سیادت گذشته را برای اعمال و به‌کارگیری آن را ندارند. همچنین در حال حاضر، جمعیت‌ها، گروه‌ها و خرده‌فرهنگ‌های مختلف، در حال ایفای نقش و بازیگری بوده و توانایی بیشتری برای معرفی و ادامه حیات خویش یافته‌اند؛ چه از طریق مهاجرت‌های دسته‌جمعی، چه از طریق انتشار کتاب و نشریه‌های مختلف و یا هم از راهی مراجعه به سازمان‌های بین‌المللی (رضاپور قوشچی و نادری، ۱۳۹۳: ۷۰۶۹)

ب) مدل تکثرگرایی (تقسیم قدرت باهدف جذب و ادغام اجتماعی)

مفهوم تکثرگرایی، نخستین بار، به‌وسیله جی.اس. فرنیوال (J.S. Furnival) ابداع شد. وی برای نشان دادن جوامع چندگانه، از جوامع برمه و اندونزی استفاده کرد. افرادی با پیشینه بسیار متفاوت قومی، یکدیگر را نمی‌دیدند، مگر در بازار؛ جایی باید کالا و خدمات به گروه‌های دیگر ارائه می‌دادند. بازار، چسبی بود که گروه‌های مختلف را همچون تکه سنگ‌های یک موزاییک کنار یکدیگر، نگه می‌داشت. درواقع موزاییک؛ استعاره مفیدی برای تکثرگرایی است؛ مسطح متشکل از عناصر متعدد و مجزا و متمایز (رضاپور قوشچی و نادری، ۱۳۹۳: ۷۲).

این دسته از نظریه‌ها به دنبال پرهیز از هرگونه اقدامی که منجر به بروز تنش میان اقلیت و اکثریت می‌شود، است. کثرت‌گرایی که اغلب در جوامع لیبرال اتفاق می‌افتد، بنابراین، می‌توان دیدگاه لیبرالیسم را اصالت بی‌طرفی دولت در امور مربوط با اقلیت‌ها نامید (الوانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۸). بارزترین نمونه کاربست چنین روشی، نظام فدرالی ایالات متحده است که پس دهه‌های ۱۹۷۰م، به‌سوی این سیاست گرایش یافته است. یکی از تقاضاهای

مهم مناطق فدرالی شده قومی، تأثیرگذار بیشتر در حکومت مرکزی به عنوان ابزاری برای حفظ منافع خود و مخصوصاً تقویت ادعاهای خود بر سر منابع مالی حکومت است که در نهایت به رقابت منطقه‌ای مبدل شده و به‌ویژه زمانی که واحدهای تشکیل‌دهنده فدرال، نماینده اجتماعات قومی مختلف نیز باشند شدیدتر می‌گردد. یکی از بدیل‌ها برای فدرالیسم قومی در جهت کاهش ستیزه‌جویی قومی در این مناطق، تبدیل مناطق قومی به چندین ایالت است. در این صورت، هر کدام از این واحدها به‌منظور کسب بهره مجزا برای خود و به حداکثر رساندن سهم خود در خدمات و بودجه حکومت مرکزی تلاش خواهند کرد و بنابراین، نقش مؤلفه‌های قومی در رفتار سیاسی آن‌ها کاهش پیدا می‌کند. به‌رغم وجود مناطق قومی عمده، هیچ ایالتی به‌تنهایی قادر نیست که ثبات حکومت مرکزی را تهدید کند (نظری و سازمند، ۱۳۹۴: ۱۱۵)

سیاست تکثرگرایی با توجه به اقتضائات هر کشور و مبانی ایدئولوژیک آن در قالب نظریه‌ها و مدل‌های مختلفی نمود یافته است. برخی از این مدل‌ها عبارت‌اند از مدل چند فرهنگی، مدل تقسیم قدرت، مدل همگرایی سیاسی، فدرالیسم و سنتریتالیسم، مدل سیاست‌گذاری اجتماعی و ذیل آن مدل‌های دولت فراگیر، حکمرانی خوب و سرمایه اجتماعی، مدل توسعه و حافظه جمعی (امامی و هوشنگی، ۱۳۹۵: ۸). ولی به‌طور کلی، دیدگاه تکثرگرایی که نقطه مقابل همانندسازی است، سازمان‌دهی پیکر سیاسی یک کشور را به نحوی مطلوب می‌داند که در آن هر خانواده فکری - عقیدتی، هم امکان و وسایل حراست از ارزش‌های خاص خود را دارا باشد و هم آنکه به احقاق حقوق خود نائل آید و زمینه لازم جهت مشارکت فعالانه در صحنه‌های سیاسی را کسب کند. تحقق چنین نظامی، متضمن پذیرش نوعی بی‌طرفی از جانب قدرت حاکم و مشارکت گروه‌های موجود در جهت اعتلای مصالح عمومی است. به عبارتی در جامعه کثرت‌گرا، تمامی گروه‌های فرهنگی، سیاسی و فکری پذیرفته‌شده و از طریق مشارکت و همزیستی، در عین حفظ ویژگی‌های خود، به یک نظام اجتماعی و سیاسی واحد، ملحق شده‌اند (رضاپور قوشچی و نادری، ۱۳۹۳: ۷۱).

مدل وحدت در کثرت (ادغام گرایانه باهدف کثرت‌گرایی ائتلاف‌ساز)

بر اساس این دسته از نظریه‌ها، بر کثرت در ضمن وحدت تأکید می‌شود؛ در عین اینکه به دنبال مسلط کردن یک فرهنگ واحد است، حقوق اقلیت‌ها را نیز به رسمیت می‌شناسد. چنین رویکردی به‌جای طرد و حذف تنوع قومی-فرهنگی بر پایه تحقق حقوق شهروندی نسبت به فرهنگ‌ها و زبان‌های موجود در قلمرو ملی و تعریف هویت ملی بر مبنای وحدت در کثرت استوار است (الوانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۹). در این روش بر اساس اصل اولویت و تقدم همیشگی حقوق جمعی و گروهی بر مصالح و منافع فردی، انسجام و همبستگی ملی از طریق کثرت در پرتوی اتحاد و تجمع منافع، پیگیری می‌شود. در این وضعیت ضمن محوریت یابی اصولی نظیر تضمین مساوات، برابری فرصت‌ها، مشارکت داوطلبانه و حق تبدیل اقلیت به اکثریت از طریق آرای عمومی، دو سیاست در دستور کار قرار دارد:

الف) سیاست تفاوت (Political of Difference) که بر اساس آن نظام سیاسی با تأکید بر تفاوت‌های بنیادین اکثریت با اقلیت، از آن‌ها می‌خواهد این تفاوت‌ها را پذیرفته و خود را با آن سازگار نمایند.

ب) سیاست شناسایی (Political of Recognition) که بر اساس آن هویت اقلیت به رسمیت شناخته‌شده و بر همین اساس به مشارکت فراخوانده می‌شوند و در مقابل، اقلیت نیز به التزام به چارچوب ملی و رفتار در درون آن را گردن می‌نهند (نظری و سازمند، ۱۳۹۴: ۱۷-۱۱۶).

تطبیق مدل‌های سیاست قومی در افغانستان

افغانستان از نظر تنوع و تکثر قومی و فرهنگی، چهارمین کشور قاره پهن‌اور آسیا به شمار می‌رود. بیش از پنجاه گروه قومی با خصوصیات فرهنگی متمایز و صدها قبیله و عشیره و به بیش از سی زبان و گویش مستقل و پیروان مذاهب و فرقه‌های گوناگون اسلامی و معتقدان به سایر ادیان در قلمرو این سرزمین زندگی می‌کردند (ارزگانی، ۱۳۹۰: ۱۸) هرچند آماری دقیق از تعداد و جمعیت اقوام افغانستان وجود ندارد؛ چون حکومت‌های افغانستان طرح مسائل قومیت را مغایر با وحدت و مصالح ملی و محل ثبات و امنیت کشور می‌دانستند.

از این رو، در سرشماری‌های که انجام شده است، نام از گروه‌های قومی و تعداد جمعیت آن‌ها در میان نیست. به طور کلی، قانون اساسی [دوره جمهوریت]، چهارده قوم را به رسمیت شناخته است: افغان (پشتون)، تاجیک، هزاره، ازبک، ترکمن، بلوچ، پشه‌ای، نورستانی، ایماق، عرب، قرقیز، قزلباش، گوجر و براهوی (حفیظ، ۱۳۹۷: ۵۴۵۳). از جمله قوم نخست به ترتیب پرجمعیت‌ترین اقوام کشورند و در عرصه عمومی نقش اصلی را به عهده دارند (Barield, 2005: 56). البته در جدیدترین سرشماری که از سوی اداره ملی احصائیه (آمار) و معلومات افغانستان اعلام شد، تعداد مجموع جمعیت کشور بیش از ۳۲ میلیون نفر برآورد شده است (persian/afghanistan).

به بیان دیگر، حاکمیت همواره در افغانستان به دلیل این که جامعه در برابر دولت از قدرت بیشتری برخوردار بوده، مورد تجاوز اقوام و گروه‌های فرو سرزمینی قرار داشته است (فرجی راد و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲۵). ضعف دولت‌ها، یکی از ویژگی‌های بارز تاریخی افغانستان بوده که در کنار، عقب‌ماندگی همه‌جانبه این کشور را نیز همراه داشته است. فقدان ظرفیت‌های جذب منابع، تقسیم منابع، اعمال زور و سامان‌دهی به کیفیت مناسبات اجتماعی که وظایف اساسی یک دولت مدرن است که در افغانستان چنین فرصت فراهم نشده است. سردرگمی گسترده اجتماعی به جهت وجود گسل‌های عمیق قومی، قبیله‌ای و زبانی در میان گروه‌های متعارض و اصولاً کل جمعیت، شرایط مناسب برای ناتوانی و شکست دولت به وجود آورده است؛ در نتیجه، هویت افغان را به یک هویت بسیار تقسیم‌شده مبدل کرده که سبب شده است که اراده همسوی ملی برای انسجام ملی شکل نگیرد (دهشیار، ۱۳۸۹: ۲۱). در مقابل، رهبران افغان از جمله «ابدالی»، «عبدالرحمان» و «امان‌الله» و به شیوه‌های گوناگونی کوشیدند تا دولت مرکزی را نیرومند سازند و مناسبات اجتماعی، الگوهای ارزشی حاکم، معادلات قبیله‌ای ریشه‌دار و توازن نیروها را در راستای نیرومندتر کردن دولت مرکزی، دگرگون کنند (حیدری و رهنمود، ۱۳۹۰: ۶۲).

سیاست‌های قومی که از بدو تأسیس افغانستان به عنوان کشور مستقل، در دوره‌ها و دولت‌های مختلف مبتنی بر نوع نگاه به مقوله تنوع قومی، شرایط داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی و با توجه به معیارهای تنوع گروه قومی، اقدام به طراحی و اجرای آن شده در سه مدل، صورت‌بندی

شده است که عبارت‌اند از:

الف) مدل همانندسازی قومی

افغانستان از زمانی که به‌عنوان یک کشور مستقل در سال ۱۷۴۷م، دولت بر محور قومیت تأسیس گردید (Warren, 19: 2015) و این موجب شد که نوعی رابطه دوسویه میان ساختار قدرت سیاسی و قدرت قومی ایجاد گردد. از یک‌طرف دولت به حمایت قبایل مختلف قوم افغان (پشتون) برای حفظ سلطه و اقتدار خود نیاز داشت و از طرف دیگر، افغان‌ها دولت‌ها را کارگزار خود تلقی می‌کردند که موظف بودند در برابر حمایت‌هایشان، خواسته‌های را که در ساختار سیاسی و نظامی تأمین کرده و از آن‌ها دفاع کنند (سجادی، ۱۳۸۰: ۶۲)؛ به‌ویژه بعد از دو و یا سه جنگ افغان انگلیس که بنیان‌های ناسیونالیسم افغان را در این کشور بنیان گذاشت و سبب شد که افغان‌گرایی در برابر تهدیدات بیرونی، همچون ناسیونالیسم نهادینه شود و مشروعیت سرتاسری یابد (دهشیار، ۱۳۸۷: ۹).

۱. دوره احمدشاه ابدالی

احمدشاه ابدالی (۱۷۴۷-۷۲م) که فردی باهوش و مذهبی بود، از یک‌سو به ظرفیت، قدرت و نقش افغان‌ها که در امور نظامی و مالی و به‌ویژه در تأسیس افغانستان جدید داشتند، توجه می‌کرد و زمینه رشد ناسیونالیسم افغان‌ها را فراهم کرد و از سوی دیگر مذهب را به ابزار نیرومندی برای بسیج جامعه در پشتیبانی از حکومت مرکزی تبدیل کرد (دهشیار، ۱۳۸۷: ۸). او برای نخستین بار قدرت مرکزی را در چارچوب ارزش‌های بومی؛ الگوهای رفتاری و هویتی افغان‌ها پدید آورد. چون او دریافته بود برای این که بر پایه زمینه‌های اجتماعی بتواند بیشترین نفوذ و اثرگذاری را داشته باشد، باید قدرت سیاسی در یک چارچوبی مشخص متمرکز شود. واقع‌گرایی به گونه بدوی آن، او را به این منطق هدایت کرد. او در نزدیک به سه دهه فرمانروایی، در این مسیر گام برداشت و با بهره‌گیری از توانمندی‌های قبیله‌ای در چارچوب‌های سنتی به مطالبات خود دست پیدا می‌کرد؛ در سرزمینی که تعارضات بیشتر برآمده از تفاوت‌های منطقه‌ای، قبیله‌ای و خرده قبیله‌ای است، منطقی جلوه می‌کند که با

تکیه بر قدرت یک قبیله و پاس داشتن نظام قبیله‌ای حاکم به ایجاد دگرگونی‌ها پرداخته شود. احمدشاه در چارچوب‌های موجود، به هویت بخشیدن به افغانستان مدرن، پرداخت؛ اما آنچه به دنبال بیرون رفتن او از صحنه آشکار شد این نکته بود در سرزمینی که بیشترین بهره‌ها نصیب گروه، قبیله، قوم و کسی می‌شود که برنده‌ترین سلاح را در اختیار دارد. نمی‌توان به برتری و پیروزی دست یافت، مگر این که ابراز تحکم چالش ناپذیر وجود داشته باشد. یک صدسال نابسامانی و تعارضات قومی و قبیله‌ای در افغانستان پس از مرگ احمدشاه ابدالی این واقعیت را بیش از پیش آشکار ساخت (دهشیار، ۱۳۸۸: ۹۸). به بیان دیگر، ابدالی، امتیازاتی را که به قوم و قبایل افغان اعطا کرد و این رویه به وسیله جانشین او، نیز ادامه پیدا کرد، موجب برتری سیاسی و اقتصادی افغان‌ها گردید و عقل سیاسی قبیله و قومیت محور به عنوان قاعده اساسی کنش سیاسی در جامعه افغانستان نهادینه شد. امری که هنوز هم استیلای خود را بر فرهنگ و عقل سیاسی افغانستان حفظ کرده است (میرعلی و محسنی، ۱۳۹۵: ۱۱).

۲. دوره عبدالرحمان خان

دستیابی عبدالرحمان (۱۹۰۱-۱۸۸۰م) به قدرت و فرمانروایی او آغازی بود برای از بین بردن این کاستی که در ۲۰ سال فرمانروایی مقتدرانه‌اش همواره این نکته را در نظر داشت که برتری حکومت مرکزی ضعیف بر توده‌ها، قبایل، جنگ سالاران و رهبران محلی و به سخن دیگر چیرگی بر جامعه نیرومند را باید از راه ایجاد ارتش مدرن به دست آورد. اقتدار او با مقاومت بسیاری از سوی رهبران قبایل و بزرگان مذهبی روبه‌رو شد و بیش از چهل قیام در برابر او شکل گرفت که مهم‌ترین آن، خیزش قبایل غلجایی قوم افغان، در سال ۱۸۸۶م، ازبک در سال ۱۸۸۸م و هزاره‌ها از سال ۱۸۹۱ تا ۱۸۹۳م بود. این قیام‌ها، اهمیت سازمانی اداری مجهز به نیروی نظامی برای استیلای یافتن را برای او مشخص ساخت. امیر برای پایدار کردن قدرت مرکزی، بدون نگرانی از اوضاع منطقه‌ای، به خواست «مورتمبر دیورند»، وزیر امور خارجه حکومت هند که زیر سیطره بریتانیا بود گردن نهاد و کشیده شدند خط مرزی دیورند را پذیرفت؛ چیزی که افغان‌ها هیچ‌گاه آن را پذیرش نخواهند کرد. او ارتشی را ایجاد

کرد که برای پرداخت دستمزد ماهانه به افراد استوار بود و به هنگام مرگش یک صد هزار تن را در برمی گرفت. افراد داوطلبانه و برای داشتن درآمد به آن می پیوستند. قانون نظام وظیفه عمومی را لویه جرگه (شورای بزرگ) در سال ۱۹۴۱م، تصویب کرد. در آغاز سده بیستم، کمابیش ۵۰ درصد بودجه کشور به ارتش اختصاص داد که در راستای سیاست‌های عبدالرحمان خان بود (دهشیار، ۱۳۸۸: ۹۹-۹۸). به عبارت دیگر، اصلاحات عبدالرحمان به منظور ارتقای ارتش مدرن و تأسیس مستخدمان غیرنظامی و دادگستری، تمرکزگرایی و مدرنیزاسیون در سطح وسیعی آغاز شد. وی از شانزده سال جنگ با نیروهای مخالف، در بخشی‌های مختلف کشور توانست همه بخش‌های دولت را به قدرت مرکزی وصل کند و نظام مدرن مالیاتی، ارتش، اطلاعات و پلیس را به وجود آورد (مصادق، ۱۳۸۵: ۶۳۰).

باوجوداین همه، او در دستیابی به هدف بزرگ خود که اثرگذاری بر نظام قبیله‌ای و مهندسی عرصه‌های اجتماعی برآمده از آن به سود حکومت مرکزی که در خود فرمانروای ناکام ماند، زیرا، لزوم ساماندهی ارتش بر پایه مجموعه‌ای از اصول و آیین‌های اداری و اجرایی را نادیده گرفت (دهشیار، ۱۳۸۸: ۹۸). همچنین او در راستای تصفیة قومی هرچند در اول در مقابله با همه اقوام برآمد، ولی درنهایت در مناسبات سیاسی-قومی افغان و سیاسی مذهبی سنی، محصور ماند. یک نمونه آن این است که علمای درباری به دستور عبدالرحمان فتوا بر کافر بودن هزاره‌ها را دادند و حکم جهاد علیه آن‌ها را صادر کردند که درنهایت به جنگ خونین و با نابودسازی هزاره‌ها به پایان برد (Ali, 2015, 3).

۳. دوره حبیب‌الله خان

در زمان حبیب‌الله (۱۹۰۱م)، اندیشه‌های آزادی خواهانه و هم به دلیل تفاوت‌های خصلتی‌ای که او با عبدالرحمان داشت، تعدیل‌هایی در این سیاست نسبتاً باز را به وجود آورد که زمینه‌های توسعه سیاسی (اخلاقی، ۱۳۸۰: ۲۸۳) و نوگرایی سیاسی را فراهم کرد (غبار، ۱۳۶۸: ۷۰۱ و ۷۲۳). بااین‌همه، در زمان وی نیز توزیع قدرت سیاسی فراتر از چارچوب پشتون‌نیم صورت نمی گرفت و در ارکان دولت کدام موقعیت سیاسی برای دیگر اقوام در نظر گرفته نشده بود؛ تنها مدارایی که امیر نسبت به آن‌ها داشت (اخلاقی، ۱۳۸۰: ۲۹۵).

۴. دوره محمدنادر

باروی کار آمدن محمدنادر (۳۳ ۱۹۲۹م) تا دهه دموکراسی، گفتمان نواندیشی که توسط امان‌الله خان آغاز شده بود، به بند کشیده شد و به جای آن قوم‌گرایی مذهبی و سیاست‌های قومی از نو گرفته شد. نادرشاه برتری قومی و قومیت‌گرایی را گسترش می‌داد. به طور مثال، زبان دری را طرد و زبان پشتو را در اولویت قرارداد و نیز آزادی و حقوق مدنی مردم هزاره و شیعیان را دوباره تحدید کرد (میرعلی و محسنی، ۱۳۹۵: ۸۷).

۵. دوره محمد ظاهر شاه

پس از نادر خان به دلیل این که جانشین او، محمدظاهر (۷۳ ۱۹۳۳م) بیش از نوزده سال سن نداشت و هنوز تجربه‌ای اداره مملکت را به دست نیاورده بود، کشور به دست عموهای او، اداره می‌شد. در این دوره، تمامیت‌خواهی و قومیت‌گرایی به عنوان گفتمان نژاد برتر رونق پیدا کرد و تلاش به عمل آمد تا تاریخ افغانستان بر این اساس نظریه، تدوین و تدریس شود (طنین، ۱۳۸۴: ۷۵). این تلاش‌ها، تکثیر ایدئولوژی افغانیسم یا به عبارتی نهادسازی حق انحصار حاکمیت افغان‌ها به دلیل دارای اکثریت و به عنوان قوم برتر، به ویژه در دوران صدارت محمدهاشم و محمد داود که هر دو تحت تأثیر ایدئولوژی «نازیسم هیتلری» قرار داشتند، به اوج خود رسید (میرعلی و محسنی، ۱۳۹۵: ۱۲). هاشم خان، استقرار دولت مرکزی مقتدر را در رأس سیاست‌های خود قرارداد و با تکیه بر مذهبیان، مخالفان دولت که به دنبال آزادی‌های سیاسی، اجتماعی و مدنی بودند، به شدت سرکوب می‌کرد (فرزانه پور و یوسف‌زهی، ۱۳۹۶: ۱۰۵) و نیز داود خان که در صدد تسلط گفتمان افغانیسم بود، دیگر گروه‌های قومی به ویژه هزاره‌ها را گاهی سرکوب و گاهی از ورد آنان در پست‌های رده بالایی دولتی، مدارس و دانشکده‌های نظامی جلوگیری می‌کرد (میرعلی و محسنی، ۱۳۹۵: ۸)

۶. دوره مجاهدین

روی هم رفته، سیاست‌هایی برتری قومیت و همانندسازی قومی تقریباً سه دهه بعد از صدارت

داود خان، به وسیله دولت مجاهدین (۹۶: ۱۹۹۲م) و اداره مجاهدین به رهبری ربانی (۲۰۰۱: ۱۹۹۶م) اداره حاکمان طالبان دنبال می شد. دولت مجاهدین تقریباً بر مبنای سنتی و اعتقادی جامعه افغانستان؛ دین اسلام و قوانین شریعت استوار گردید و در این جامعه، این گونه القاء شد که تنها نخبگان و یا گروه سرآمد مجاهدین قادر به تشکیل دولت در این کشور است. اما دیری نپایید که ناهمخوانی ایدئولوژیک در بین نخبگان سیاسی و توده مردم و همچنین اختلافات در میان رهبران سیاسی و سران جریان های سیاسی آشکار شد (فرزانه پور و یوسف زهی، ۱۳۹۶: ۱۱۳)؛ بنابراین، اداره مجاهدین، نه تنها نتوانست نظم جدیدی را ایجاد کند، بلکه جامعه افغانستان را در وضعیت هابزی «جنگ همه، علیه همه» که بر مبنای قومی استوار بود، قرارداد. درواقع نزاع و درگیری آنان بود که موجب پیدایش گروه طالبان شد (تاجیک و شریفی، ۱۳۸۸: ۳۸).

در آغاز همه گروه های قومی تعامل و گفتگوی را در برنامه کاری خویش قرار داده بودند، ولی وقت به نتیجه نرسیدند و این بار جنگ قدرت در میان چهار گروه قومی و بر اساس سیاست قومی را برگزیدند. از سال ۱۹۹۴م، در کابل چهار نیروی نظامی در حال جنگ برای قدرت سیاسی حضور داشت. هریک از این گروه های قومی بر مبنای سیاست قومی شکل گرفته بود. مسعود فرمانده تاجیک، دوستم فرمانده ازبک، شهید مزاری رهبر هزاره ها و حکمتیار امیر افغان ها. استحکام قومی و داعیه ایفای نقش هریک از گروه های قومی در مسائل ملی ظهور و رشد چهار گروه را توجیه می کرد. چهار گروه برای تشکیل نوع جدید قدرت در کابل می جنگیدند (روآ، ۱۳۶۷: ۱۱۲)؛ اما این بار حکومت مجاهدین در راستای سیاست قومی، به دست تاجیک تباران افتاد و آن ها حاکم شدند و درصددی انحصار قدرت، حذف و انکار هزاره ها برآمدند.

باوجود تعامل نیک هزاره ها با اقوام تاجیک و افغان، حقوق مردم هزاره از طرف حکومت عبوری نادیده گرفته شد. در ترکیب کابینه حکومت انتقالی مجاهدین، هیچ یک از گروه های نه گانه شیعی عضویت نداشت (منصور، ۱۳۷۱: ۷۶). به دنبال آن همان طوری که اشاره شد، حکومت موقت مجاهدین در اواخر سال ۱۳۶۷ هم زمان با خروج نیروهای شوروی از افغانستان، به ریاست صبغت الله مجددی تشکیل شد. در این حکومت نیز هیچ گونه حقی برای

هزاره‌ها قائل نگردید باینکه تلاش‌های فراوانی صورت گرفت که شورای ائتلاف هشتگانه نیز در آن سهم شونند، ولی دست‌های در کار بود تا هویت مردم هزاره را انکار و نادیده انگاری کند (دولت‌آبادی، ۱۳۷۱: ۲۷۸).

وقتی که حکومت موقت مجاهدین تشکیل شد. تمام پیمان‌ها و معاهدات خود را با حزب وحدت و جنبش ملی ازبک تبار زیر پا گذاشت. این بار، سیاست قومی و نابرابری از سوی تاجیک‌تبارها که در رأس هرم قدرت تکیه زده بود اجرا شد و در راستای سیاست قومی درصدد حذف نیروهای مسلح حزب وحدت و نیروهای جنبش ملی ساختار سیاسی کشور شد. دولت ربانی با اتحاد سیاف برای حمله نظامی جهت حذف و نابودسازی نیروهای نظامی حزب وحدت و مردم غرب کابل، هماهنگ شدند. جنگ‌هایی که در زمستان ۱۳۷۱ صورت گرفت، تلفات انسانی و خسارات مالی فراوانی را بر مردم و ساکنان غرب شهر کابل، به‌ویژه هزاره‌ها وارد کرد (بختیاری، ۱۳۸۶: ۲۱۳-۲۱۲).

کشتار شیعیان در محله افشار در روزهای ۲۲ و ۲۳ بهمن سال ۱۳۷۱ به دست نیروهای دولت ربانی، یکی از هولناک‌ترین جنایات جنگی که در افغانستان رخداد. صدها تن از افراد غیرنظامی را قتل عام کردند در این جنگ نیروهای وفادار به سیاف و مسعود ۲۴ ساعت به قتل و غارت و تجاوز و آتش زدن خانه‌ها پرداختند که بر اساس برآوردها حدود ۷۰۰ تن کشته و بعداً در یک گور دسته‌جمعی، پیکر ۵۸ تن، کشف شد (موسوی، ۱۳۷۹: ۲۵۶).

ز) همانندسازی دوره طالبان
طالبان با تکیه بر پایه‌های سه‌گانه هویت تاریخی جامعه؛ قوم‌گرایی، خویشاوندی و مذهب به قدرت رسیدند و کوشیدند حکومت مرکزی را هرچه بیشتر مذهب به‌عنوان بهترین ابزار اداره جامعه استوار سازند. آن‌ها برای استوار کردن بنیان‌های اقتدار خود و یکپارچگی جامعه، کوشیدند از راه یکسان‌سازی، همه رهبران قبایل، فئودال‌ها، جنگ‌سالاران محلی و گروه‌های قومی و مذهبی گوناگون را زیر سلطه خود درآورند، بی‌آنکه خط‌کشی‌های قومی، قبیله‌ای و مذهبی را در نظر گیرند (دهشیار، ۱۳۸۷: ۱۲). البته هرچند که سیاست‌های طالبان بیشتر رنگ و بوی قومی و مذهبی داشت، اما درنهایت بر مبنای برتری افغان‌ها و ادغام، نابودسازی دیگر

اقوام در چارچوب افغانیسم تمام می‌شد؛ از دین گرفته تا مذهب، زبان و...

درباره نابودسازی هزاره‌ها، طالبان دیوانه‌وار دست به کشتار مردم می‌زدند و به‌سوی مردم غیرنظامیان از زن، مرد، کودک و حتی به حیوانات هم تیراندازی کرده و می‌کشتند (احمد رشید، ۱۳۷۹: ۱۲۴). به همه هزاره‌ها اعلان‌شده بود: هزاره‌ها، مسلمان نیستند و باید آن‌ها را بکشیم و یا مسلمان شوند و یا کشور را ترک کنند. طالبان دستگیرشدگان را در کانتینرها جا داده و درهای آن‌ها را قفل می‌کردند تا زندانیان خفه شوند (احمد رشید، ۱۳۷۹: ۲۶: ۲۵). بر اساس گزارش سازمان ملل، حدود شش هزار نفر هزاره به بدترین وضع، به دست طالبان کشته شدند و احمد رشید، روزنامه‌نگار پاکستانی در جریان حمله طالبان به مزار شریف حدود ۴۰۰ زن هزاره به کنیزی گرفته شدند، گزارش کرد (احمد رشید، ۱۳۷۹: ۱۲۷).

سیاست قومی طالبان بر اساس تک قومی و تک‌حزبی استوار بود. در رده‌های امارت فقط از قوم پشتون قرار داشتند. این گروه به لحاظ رفتار با هزاره‌ها بسیار متصلب، خشن بودند و نسبت به هزاره‌ها، سیاست حذف و نابودسازی و همانندسازی مذهبی را دنبال می‌کردند. هزاره‌ها در این دوره با دشواری‌های زیادی مواجه بودند. به دلیل اینکه هزاره‌ها به لحاظ چهره، زبان و مذهب با این گروه متفاوت بوده و به آسانی شناخته می‌شدند. بسیاری از هزاره‌ها در این دوره یا کشته و یا اسیر و فرار کردند و ۱۵۰۰ نفر از مدافعان هزاره تا آخرین قطره خونی‌شان در برابر طالبان جنگیدند. (احمد رشید، ۱۳۷۹: ۱۲۵) طالبان در اجرای سیاست قومی، ماشین نسل‌کشی قومی (افضلی، ۱۳۸۵: ۷۸)، پاک‌سازی قومی، اجرای سیاست زمین‌های سوخته و قتل‌عام عمومی مخالفان سیاسی و قومی به کار انداختند (افضلی، ۱۳۸۵: ۸۰).

پ) مدل تکثرگرایی قومی

۱. دوره امان‌الله خان

شاه امان‌الله (۲۹ ۱۹۱۹م)، در طی ده‌ساله فرمانروایی خودش نیز تلاش دیگر در راستای افزایش قدرت شخص فرمانروا بر قدرت رهبران قبایل و جنگ‌سالاران محلی، برخلاف

احمدشاه ابدالی که بر قوم‌گرایی برای تقویت موضع و اقتدار فرمانروا، اصرار داشت، عبدالرحمان که نهادسازی ارتش را با توجه به واقعیات جامعه افغانستان سازگار دانست، امان‌الله خان به تضعیف ارزش‌هایی که بر پایه آن رهبران قبایل، بزرگان مذهبی و محلی به رویارویی با شخص فرمانروا در کابل می‌پرداختند، رو کرد. او که سخت شیفته دگرگونی‌ها در برخی کشورهای منطقه، به‌ویژه ایران و ترکیه شده بود. به این باور رسید که تا هنگامی که بستر ارزشی پابرجاست، کوشش برای انباشت قدرت از راه ایجاد نهادهای جدید بیهوده است؛ به سخن دیگر، هرچند کار آسان‌تر است. اما بازده آن اندک خواهد بود (دهشیر، ۱۳۸۸: ۹۹)، تغییر سلطنت مطلقه، ممنوعیت تبعیض‌های قومی و مذهبی، تساوی اقوام و ملیت‌ها در برابر قانون، به رسمیت شناختن حقوق شهروندی برای همه شهروندان، آزادی، رسانه، حذف امتیازات قبیله‌ای و صدها اصلاحات دیگر (میرعلی و محسنی، ۱۳۹۵: ۷).

هدف امان‌الله، پدید آوردن هویت ملی از راه نادیده گرفتن بر همه گروه‌های قومی بود که جامعه نیرومند و دولت مرکزی ناتوان را در افغانستان رقم می‌زدند. تجربه آتاتورک او را به این باور رسانده بود که کم‌هزینه‌ترین و مطمئن‌ترین شیوه نیرومندتر کردن دولت در برابر جامعه افغان، تنها با کمرنگ کردن ارزش‌های جامعه امکان‌پذیر است. بدین سان، او کانون قدرت جامعه، زمینه‌های سنتی و قبیله‌ای را نشانه گرفت و بر آن شد که امپراتوری قبایل را شالوده اقتدار جامعه بود از میان بردارد و هویت ملی و ناسیونالیسم استوار بر ارزش‌های نو‌گرایانه را جانشین آن سازد (دهشیر، ۱۳۸۸: ۱۰۰). بنابراین، درواقع در تاریخ افغانستان برای اولین بار بود که تکثرگرایی قومیت و مذاهب در دوره امان‌الله، مطرح و از حاشیه به متن سیاست تبدیل گردید.

این سیاست که بعداً با موانعی انحراف از مدرنیته، تحجرگرایی، تصفیه روشنفکران و نخبگان حکومتی از سیاست، عدم تدارک ارتشی قوی و وابستگی شدید به نظر رأی‌علماء در حکومت ۹ ماهه حبیب‌الله کلکانی (۱۹۲۹م)، برتری قومی و انسداد در حکومت نادر خان و صدارت هاشم روبه‌رو شده بود، در صدارت شاه محمود (۱۹۴۶-۵۳م) دوباره روی دست گرفته شد. اهداف اصلی صدراعظم، نخست توسعه سیاسی حکومت و سپس آزادی زندانیان سیاسی بود. بنابراین، مجلس لیبرال با تصویب قوانینی همچون آزادی رسانه‌ها منجر به رشد

رسانه‌ها و مطبوعات شد که اهداف اصلی‌شان نظارت بر الیگارشی خانوادگی طبقه حاکم و رهبران سنتی بود. با برقراری مجدد فضای باز سیاسی در افغانستان، رسالت و ماهیت لیبرالیستی مانیفست طبقه متوسط این کشور شامل مجلس، قانون‌گرایی، تشکیل احزاب سیاسی، اعطای حقوق اجتماعی و قانونی به زنان، توسعه و مبارزه با سنت‌گرایی، برای تداوم مجموعه‌ها بود (فرزانه پور و یوسف‌زهی، ۱۳۹۶: ۶-۱۰۵). اما همان‌طوری که اشاره شد، دیری نپایید که این سیاست برتری قومی و ادغام دیگر اقوام در صدارت داود خانی، جایگزین شد.

۲. دوره محمدظاهر شاه

روی‌هم‌رفته، در سال‌های اخیر دوره محمدظاهر (۱۹۶۳-۷۳م) که به دهه قانون‌گذاری در افغانستان شهرت یافته است، اصلاحات نسبتاً مهمی در ساختار نظام سیاسی کشور به وجود آمد. در سال ۱۹۶۳م، قانون اساسی تدوین و امیدهای تازه در بازتولید گفتمان نواندیشی ایجاد شد. این گام بزرگی در جهت توسعه سیاسی و ایجاد نهادهای دموکراتیک بود. به‌طور کلی، حکومت چهل‌ساله ظاهر فراز نشیب‌های فراوان داشت. در برخی از دوره‌ها اختناق و استبداد بر فضای سیاسی و فکری کشور حاکم بود و در برخی دیگر آزادی‌های چشم‌گیری به افراد و گروه‌های سیاسی و اجتماعی داده شد (میرعلی و محسنی، ۱۳۹۵: ۸). به تعبیر دیگر، طی سال‌های حکمرانی ظاهر شاه، افغانستان دهه‌های چهارگانه اختناق (۴۶-۱۹۶۳م)، دموکراسی (۵۳-۱۹۴۶م)، اقتدارگرایی (۶۳-۱۹۵۳م) و برقراری دموکراسی (۷۳-۱۹۶۳م) را سپری کرد (فرزانه پور و یوسف‌زهی، ۱۳۹۶: ۱۰۵).

۳. دوره داود خان

رویکرد مذکور یک‌بار دیگر در دولت جمهوری داود خان تغییر مسیر داد و سپس در دولت‌های جمهوری دموکراتیک افغانستان (۹۲-۱۹۷۸م) مورد توجه قرار گرفت. دولت‌های دموکراتیک افغانستان که ریشه کمونیستی داشت. از اقدامات تند و خشونت‌بار برای یک حکومت نیرومند به کار گرفت. هدف دولت‌ها در این دوران آن بود که برای به زیر سلطه

خود در جامعه و پیروی بی‌چون و چرای آن در برابر دولت، همه نمادهای سنتی و الگوهای قبیله‌ای و مناسبات اجتماعی استوار بر مؤلفه‌های بومی از میان برداشته شود (دهشیار، ۱۳۸۸: ۱۰۲).

مدل وحدت در کثرت قومی

۱. دوره داود خان

جمهوری داود خان را نسبت به سیاست قومی در روش ادغام گرایانه باهدف کثرت‌گرایی ائتلاف‌ساز جای می‌گیرد. جمهوری داود برخلاف صدارت او که بر سه ستون سنتی قوم گرایانه (تأکید بر ناسیونالیسم افغانی)، وابستگی‌های خانوادگی و مذهب استوار بود (دهشیار ۱۳۸۷: ۱۰، ۹) دست به اصلاحات زد (دهشیار، ۱۳۸۸: ۱۰۱). داود خان با رهبری نهادهای اصلی کشور مانند ریاست‌جمهوری، نخست‌وزیری، دفاع، امور خارجه، دولتی اقتدارگرا ساخت (داودی، ۱۳۸۱: ۲۱۳) با اعلام نظام جمهوری او، یکی از مهم‌ترین پایه‌های مشروعیت سیاسی دولت در افغانستان؛ نظام شاهی فروریخت. همچنین حکومت او اصل بعدی این ساختار را که همان دین اسلام بود، متزلزل کرد. داود خان نسبت به احزاب، رسانه‌ها و مطبوعات که به‌عنوان ابزارهای سیاسی و اجتماعی شدن ملت تلقی می‌شد، خوش‌بین بود و به‌جای آن بیش‌ازحد به توانایی‌های فکری خود اعتماد داشت (فرزانه پور و یوسف‌زهی، ۱۳۹۶: ۱۰۹)، در قانون اساسی جمهوری وی مظهر حاکمیت، قدرت و مشروعیت ملی به اراده و رضایت ملت افغان تعلق داشت (وزارت عدلیه، ۱۳۸۶: ۱۶۸). بااین‌وجود، جمهوریت داود خان هیچ کمکی به افزایش مشارکت، حقوق و رضایت ملت افغان از دولت وی نبود، نتوانست. به‌ویژه پس‌از آنکه تغییر نشان اسلامی پرچم، محراب و منبر از آن حذف کرد و عقاب را جایگزین آن ساخت. مردم واکنش شدیدی مسلحانه‌ای از خود نشان دادند و نیز، او تصفیه و پاک‌سازی نخبگان چپ و کمونیست افغان که سعی در مردمی‌نشان دادن رژیم و تضمین حاکمیت دولت خود داشت، بر شدت جنگ داخلی افزود (فرزانه پور و یوسف‌زهی، ۱۳۹۶: ۱۱۰). به‌صورت، حاکمیت داود با دنبال کردن سیاست

قومی آن با تسلط افغانیسم (میرعلی و محسنی، ۱۳۹۵: ۸۹) و به رسمیت شناختن دیگر گروه‌های قومی، می‌توان در الگوی سیاست قومی وحدت در کثرت تفسیر کرد.

۲. دوره حامد کرزی

یکی دیگری از اقداماتی که در جهت رهبری مسائل گروه‌های در دوره حاکمیت حامد کرزی (۱۴۲۰۰۱م)، صورت گرفت؛ از سال ۲۰۰۱م و بعد از اجلاس «بن» با توافق همه گروه‌های قومی و با فشار و حمایت بین‌المللی، دولت موقت به رهبری کرزی در افغانستان، روی کار آمد (حسین‌خانی، ۱۳۹۰: ۱۸-۲۱۷). در مدت شش ماه، لویه جرگه اضطراری در کابل برگزار شد و تشکیل دولت موقت به مدت دو سال به تصویب رساند و کرزی، به‌عنوان رئیس دولت منصوب شد. سپس در ۴ ژانویه ۲۰۰۴م، قانون اساسی جدید که بر اساس آن جمهوری اسلامی افغانستان انتخاب (Krampe, 2013: 70) و حکومت انتقالی به حکومت رسمی کشور تبدیل شد که با برگزاری انتخاب شورای ملی در دسامبر ۲۰۰۵م، قانون‌گذاری آن را تکمیل گردید. اهمیت موافقت‌نامه «بن» از این نظر بود که بعد از سه دهه درگیری و تلاش‌های ناکام برای پایان دادن به بحران افغانستان، در یک تحول غیرمنتظره به کمک جامعه بین‌المللی، همه گروه‌ها و احزاب سیاسی (منهای طالبان و حزب اسلامی) برای ایجاد یک دولت مبتنی بر دموکراسی به توافق رسیدند؛ ترکیب متناسب قومی، جغرافیایی، مذهبی و مشارکت زنان مورد توجه قرار گرفته و اصل تفکیک قوا، نیز مورد پذیرش قرار گرفت (حسین‌خانی، ۱۳۹۰: ۱۸). همچنین اهمیت قانونی اساسی در این بود که در آن تمرکز سیاسی در افغانستان و نیز تثبیت نهادهای دولتی کشور طراحی شده بود؛ بنابراین، این قانون اساسی گامی بلند در تلاش‌های ملت‌سازی تلقی می‌شد. از این رو، سیاست‌مداران افغانستان امیدوار بودند که این قانون، بتواند زمینه‌های پایان دادن به تفرقه میان گروه‌های افغان و اتحاد آن‌ها را فراهم بسازد (چگنی‌زاده و صحرایی، ۱۳۹۴: ۸۰) اما از آنجا که حزب اسلامی و طالبان، هیچ جایگاهی در دولت مرکزی نداشت و ۹۰ درصد پست‌های کلیدی دولتی، تنها در دست اتحاد تاجیک بود، نه تنها به صورت لازم از تنوع قومی افغانستان نمایندگی نمی‌کرد، بلکه به یکی از مهم‌ترین عامل طولانی شدن جنگ نیز انجامید (حفیظ، ۱۳۹۷: ۶۰) روی هم رفته،

اختلافات بین گروه‌های قومی آشکار شد و در دور دوم رقابت انتخابات ریاست جمهوری سال ۲۰۰۹م، باعث گردید عبدالله کاندیدای مورد حمایت تاجیک‌ها در برابر حامد کرزی، کاندیدای مورد حمایت افغان‌ها، کناره‌گیری کرد (حیدری و رهنورد، ۱۳۹۰: ۶۸). هرچند هر دو جناح از سوی اقشار، اقوام و احزاب مختلف و متعدد کشور حمایت می‌شدند.

به‌هر حال، آنچه در اجلاس بن ۱۴ آذر/ قوس ۱۳۸۰ در مورد ساختار سیاسی در تصمیم گرفته شد تا حدودی با رهیافت کثرت‌گرایی مطابقت داشت. قانون اساسی سال ۱۳۸۳ هویت اقوام، زبان‌های محلی و دو مذهب حنفی و جعفری را به رسمیت شناخت. به لحاظ سیاسی دموکراسی لیبرال، تعدد احزاب و انتخابات به‌عنوان زمینه رقابت آزاد برای رسیدن به قدرت در نظر گرفته شد. در کنار آن، تأکید بر تنوع ترکیب کارمندان نهادهای دولتی ولو در حد نمادین، پخش برنامه‌های مختلط پشتو و دری از رسانه‌ها و ایراد سخنرانی‌های دوزبانه توسط مقام‌های دولتی، نشانه‌هایی از رهیافت «وحدت در کثرت» است. همچنین قانون، احزاب را از فعالیت قومی منع کرده که دست کم از ۲۰ استان (ولایت) از ۳۴ استان، عضو داشته باشند؛ نامزدهای ریاست جمهوری باید یک‌صد هزار حامی رأی دهند داشته باشند از ۲۰ ولایت و از هر ولایت دست کم ۲ درصد. علاوه بر این، تعمیم و رسم هویت افغانستان و حذف قومیت از شناسنامه ملی، مواردی است که با مدل همانندسازی قرابت بیشتری پیدا می‌کند (آروین، ۱۳۹۲/۸/۲۶). البته در این اواخر، با تأکید بر افغانیت اسم قومیت نیز در شناسنامه‌های ملی درج گردیده است.

سیاست قومی در دولت‌های کرزی، به‌ویژه سال‌های اول، بیشترین قدرت تصمیم‌گیری در دست غیر پشتون‌ها به‌ویژه تاجیک‌ها قرار داشت: از استخدام پست‌های کلیدی دولتی گرفته تا تشدید جنگ و ممانعت صلح با طالبان و حزب اسلامی حکمتیار (Dornrosor, 9/20/2012). همچنین دولت کرزی با جنگ سالاران و رهبران محلی سیاست بده و بستان در پیش گرفته بود (دهشیار، ۱۳۹۱: ۷۱) که بعضی وقت از دستورات وی و حاکمیت دولت مرکزی نیز سر باز می‌زدند.

کرزی، در راستای سیاست قومی، هزاره‌ها را عملاً خلع سلاح کرد. برنامه خلع سلاح را از مناطق هزاره نشین آغاز کرد نه از قندوز ازبک نشین و نه یا از پنجشیر تاجیک نشین؟

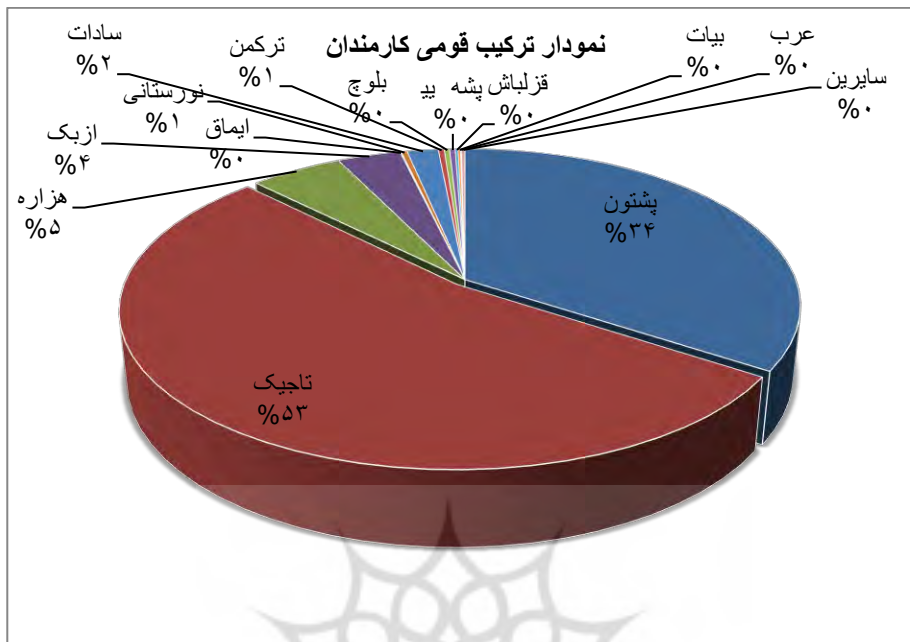
(خسروشاهی، ۱۳۸۳: ۶۷) این برنامه خلع سلاح از بهسود و بامیان و مناطق هزاره نشین آغاز شد، رهبران هزاره در مقام همکاری برآمدند، هزاره‌های افغانستان، نخستین افرادی بودند که با آغوش باز به استقبال تحویل سلاح‌های خود رفتند؛ اما دیگر اقوام در این پروسه شرکت نکردند و این مسئله در راستای سیاست قومی دیگر اقوام بود که بسیاری از مناطق تاجیک نشین و ازبک نشین و پشتون نشین حاضر نشدند، سلاح‌های خویش را تحویل دهند.

در قانون اساسی جدید مصوب سال ۱۳۸۰ نیز هیچ منع قانونی برای راه‌یابی هزاره‌ها در بالاترین سطوح قدرت و حکومت وجود نداشت؛ (قانون اساسی، ۱۳۸۰) و در گزینش رئیس‌جمهور، وزرا، معاونان، روسای قوه مقننه، قضائیه و دادگاه، شرط قومی و مذهبی گذاشته نشده بود، هرچند در عمل، قومی رفتار می‌شد، در همین شرایط ورق برگشته و سه بار افرادی از سوی رهبران هزاره به پارلمان برای اخذ رأی اعتماد معرفی شدند، ولی هیچ‌یک از این افراد نتوانستند رأی اعتماد بگیرند (آیتی، ۱۴۰۰: ۷۸).

سیاست قومی، حکومت کرزی را که در راستای سیاست قومی شکل گرفته است که در ادارات دولتی مشاهده می‌شود.

افقام	پشتون	تاجیک	هزاره	ازبک	ایماق	نورستانی	سادات	ترکمن	بلوچ	بشه‌لی	قزلباش	پات	عرب	سایرین
تعداد کارمندان	3327	5870	580	348	7	23	171	33	30	21	15	13	5	20
فیصدی بر حسب کل کارمندان	34.63	52.95	5.29	3.62	0.07	0.24	1.78	0.34	0.31	0.22	0.16	0.14	0.5	0.21

جدول کل کارمندان دولت جمهوری اسلامی افغانستان بر اساس قومیت (۱) (دارالانشاء، ۲۰۰۵م)



نمودار (۱) کارمندان ادارات دولت برحسب قومیت (دارالانشاء، ۲۰۰۵م)

حامد کرزی که در اجلاس «بن» به عنوان رئیس حکومت موقت افغانستان تعیین شد و بعد از دو بار پیروزی در انتخابات ریاست جمهوری، دوره قانونی خود را پس از ۱۲ سال سپری کرده بود و با برگزاری انتخابات دیگر، قدرت را رسماً به حکومت بعدی سپرد.

۳. دوره محمد اشرف غنی

پس از برگزاری انتخابات ۲۰۱۴ و اعلام نتایج ریاست جمهوری از سوی کمیسیون مستقل انتخابات و اوج اختلافات نامزدهای ریاست جمهوری و عدم پذیرش نتایج انتخابات و احتمال تنش قومی و تشکیل «حکومت موازی»^۱ پیش می رفت و از این رو با میانجیگری وزیر امور خارجه آمریکا با طرح بدیل حکومت وحدت ملی، تشکیل شد (شاران، ۱۳۹۶: ۱۵۱) و با توجه به اینکه در رده رهبری حکومت وحدت ملی افغانستان که پس از انتخابات پرتنش

1. Parallel rule

۲۰۱۴ شکل گرفت، هفت نفر بر اساس سیاست‌های قومی در رأس هرم ساختار سیاسی حکومت افغانستان قرار گرفتند که عبارت‌اند از: محمد اشرف غنی رئیس‌جمهور از قوم افغان، عبدالرشید دوستم، معاون اول ازبک و محمد سرور دانش، معاون دوم هزاره و عبدالله (رئیس اجرائیه) از قوم تاجیک، محمدخان، معاون اول پشتون و محمد محقق، معاون دوم هزاره، احمد ضیاء مسعود، نماینده ریاست‌جمهوری در امور اصلاحات و حکومت‌داری هم تاجیک تبار بود. در ضمن دو گروه، ساختار سیاسی حکومت قدرت را در رده‌های پایین‌تر کابینه، ولایت‌ها و سفارتخانه‌ها میان آنان با پادرمیانی آمریکا به نحوی تقسیم کرده بود تا واقعیت‌های قومی کشور را بازتاب دهد تا به این ترتیب نمایندگی شایسته‌ای از ترکیب قومی افغانستان در ساختار سیاسی صورت گیرد.

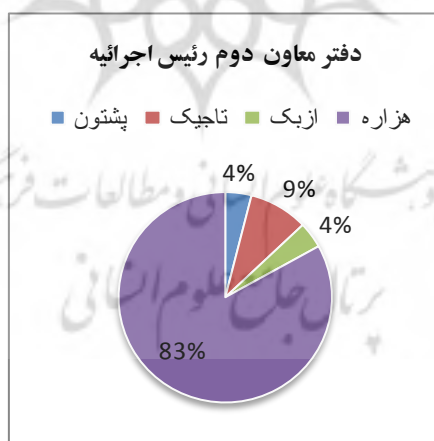
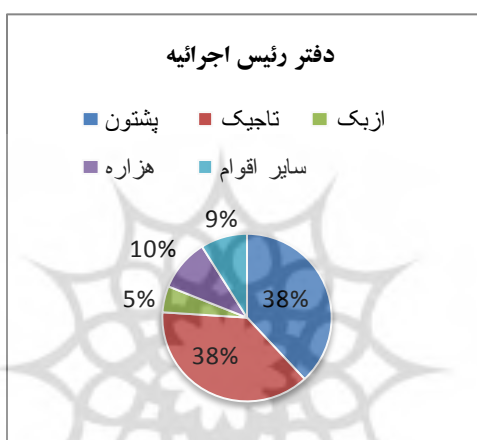
قومیت	پشتون	تاجیک	هزاره	ازبک	سایر اقوام	جمع
تعداد	10	8	5	2	1	26
درصد	38	31	19	8	4	100
اعضای تیم تحول و تداوم (محمد اشرف غنی)						
قومیت	پشتون	تاجیک	هزاره	ازبک	سایر اقوام	جمع
تعداد	8	2	2	1	1	14
درصد	57	14	14	7	7	100
اعضای تیم اصلاحات و همگرایی (عبدالله)						
قومیت	پشتون	تاجیک	هزاره	ازبک	سایر اقوام	جمع
تعداد	2	6	3	1	-	12
درصد	17	50	25	8	-	100

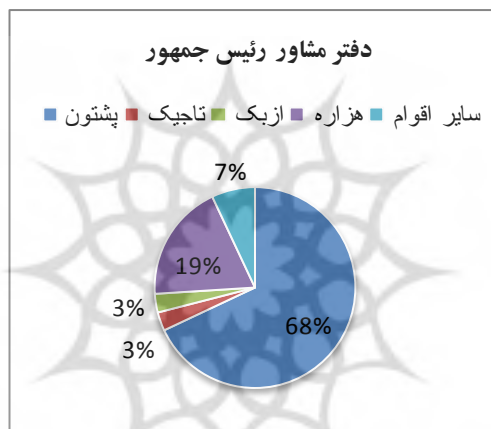
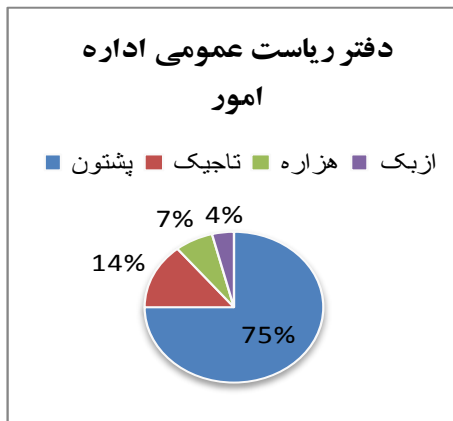
جدول (۲) ترکیب قومی اعضای کابینه حکومت وحدت ملی (یزدان‌پناه و احمدی، ۱۴۰۰: ۳۲۷)

اختلاف‌های بین دو جناح سیاسی در قدرت، قطب‌بندی‌های دولتی را شدت بخشید و منجر به ساختار سیاسی موازی شد. هرچند رئیس‌جمهور غنی تلاش کرد تا قدرت را بر محور اداره امور و مشاورانش متمرکز سازد (شاران، ۱۳۹۶: ۱۵۹). از سوی دیگر، عبدالله تلاش کرد تا متحدان جهادی خود را که حامد کرزی آن‌ها را به حاشیه رانده بود، در ساختار

سیاسی برگرداند (شاران، ۱۳۹۶: ۱۶۱). بر اساس این رویکردی سیاست قومی، ساختار سیاسی، نیز قومی شد و توزیع پست‌های دولتی در میان گروه‌های قومی به صورت انحصاری درآمد. مطالعه ترکیب قومی در اداره‌های مهمی اداره امور، دفتر ریاست اجرائیه، دفتر معاون دوم ریاست اجرائیه و فهرستی از مشاوران ریاست جمهوری اسلامی افغانستان را نشان می‌دهد (شاران، ۱۳۹۶: ۱۶۱-۱۶۰).

نمودارهای زیر ساختار قومی را در ترکیب ادارات در دولت وحدت ملی نشان می‌دهد.





نمودار (۳،۴، ۵ و ۶) ترکیب قومی مقرری‌ها در دفاتر اجرایی تا سپتامبر ۲۰۱۵،

(شاران، ۱۳۹۶: ۱۰۰، ترسیم از یزدان‌پناه و احمدی، ۱۴۰۰: ۳۳۱)

با توجه به وجود ساختار سیاسی و نفوذ شورایی ازجمله «لویه جرگه» که باصلاحیت‌ترین نهاد تصمیم‌گیری در افغانستان است و ریشه افغانی و برتری آن‌ها دارد؛ تسلسل رهبری؛ اختصاص ریاست ارگان‌های مهم ملی و نمایندگی‌های خارجی و بین‌المللی به افغان‌ها (به‌ویژه در دولت غنی)؛ سرود ملی و مصطلحات ملی به زبان پشتو؛ لباس رئیس‌جمهوران و... در کنار به رسمیت شناختن دیگر اقوام، زبان دری و مذهب شیعه و سهم آن در ساختار سیاسی؛ ازجمله مواردی هستند که می‌توان دوره پسا طالبان را به‌طور فشرده در الگوی

«وحدت در کثرت» تحلیل و تفسیر کرد.

جمع‌بندی

در یک جمع‌بندی می‌توان گفت ساختار سیاسی افغانستان، در گروهی سیاست قومی است. رفتارها و کنش‌های حاکمان افغانستان را می‌تواند در سه الگوی و مدل سیاست قومی دسته‌بندی کرد.

دسته اول: در جامعه‌شناسی به معنای فرآیند پذیرش ارزش‌ها، الگوها و سبک زندگی گروه برتر به وسیله افراد و گروه‌هایی از جامعه به ترتیبی که در درون گروه برتر جذب و هضم شوند، به کار رفت. نظریات وحدت یا همانندسازی (تطبیق یا شبیه‌سازی یا یکدست‌سازی و یا هم یکسان‌سازی)، راه‌حل را در پاک کردن صورت مسئله و استحاله اقلیت در اکثریت می‌دانند. همانندسازی را می‌توان فرآیند ادغام دائمی اعضای یک گروه قومی و فرهنگی مهاجران و یا دیگر اقلیت، در یک جامعه بزرگ‌تر دانست. از بدو تأسیس افغانستان حاکمان از رهیافت الگوها و مدل‌های همانندسازی قومیت مبتنی بر افغانیسم (پشتو) بهره گرفتند و در جهت رهبری و مهار آن و باوجود که ناسیونالیسم افغانی را نهادینه کردند. اما نتوانستند، گروه‌های قومی دیگر را به صورت کامل در ساختار سیاسی ادغام کنند و تفاوت‌های فرهنگی را از بین ببرند و معادلات مرکز و پیرامون آن را تغییر دهند.

دسته دوم: در این الگو و مدل، در افغانستان افرادی با پیشینه بسیار متفاوت قومی هستند و ساختار اقوام، به صورت موزاییکی و پازلی قرار دارند. حاکمیت تکثرگرا می‌توانست گروه‌های مختلف قومی را همچون تکه سنگ‌های موزاییک کنار یکدیگر، نگه‌دارند. حاکمان افغانی در مدل تکثرگرا از رهیافت الگوها و مدل‌های کثرت‌گرایی که بر مساوات و برابری اقوام منتهی می‌شد، استفاده کردند. هرچند آن دستاوردهایی چشمگیری داشتند، اما ارزش‌های سنتی مانعی آن شدند و در نهایت میدان بازی را برای طرف مقابل واگذار کردند.

دسته سوم: بر اساس این مدل بر کثرت در ضمن وحدت تأکید می‌شود؛ در دوره جمهوری داود خان و دوره بیست‌ساله نظام جمهوریت در افغانستان، هرچند حاکمان به دنبال

مسلط کردن فرهنگ واحد؛ برگرداندن قدرت به قوم پشتون بوده است. حقوق گروه‌های قومی و مذهبی را نیز به رسمیت شناختند. به جای حذف و طرد گروه‌های قومی تنوع قومی فرهنگی را بر پایه تحقق حقوق شهروندی نسبت به فرهنگ‌ها و زبان‌های موجود در قلمرو ملی و تعریف هویت ملی بر مبنای وحدت در کثرت تعریف شده بود. به طوری که روزی زبان ازبکی، زبان هزارگی و زبان پشتون را در تقویم کشور به صورت رسمی درج کرد.

نتیجه

یافته‌های این پژوهش، نشان می‌دهد که ساختار سیاسی در افغانستان بر همواره بر محور سیاست‌های قومی و قوم حاکم افغان (پشتو) استوار بوده است. در دیگر جوامع بشری، مردم از دولت‌ها، قدرت دارند. اما در جامعه افغانستان که جامعه به شدت سنتی است که بر مبنای دین، مذهب و قومیت و حتی قبیله دارای قدرت است. در این کشور همه تعاملات، روابط، امور سیاسی و اجتماعی بر اساس دین، قومیت شکل گرفته و تداوم دولت‌ها در سایه قوم و مذهب است. در مقابل، حاکمان دولتمردان؛ نیز با روش‌های متعدد کوشیده‌اند تا از نفوذ قومیت و دین بکاهند و مناسبات دوسویه قومی، قبیله و دولت‌ها دگرگون ساخته و به نفع حاکمیت مرکزی بگردانند. از ابدالی، عبدالرحمان، حبیب‌الله، نادر، هاشم، داود و طالبان در جهت رهبری و مهار آن از رهیافت الگوها و مدل‌های همانندسازی قومیت مبتنی بر افغانیسم (پشتو) بهره گرفتند و با وجود که ناسیونالیسم افغانی را نهادینه کردند. اما نتوانستند، گروه‌های قومی دیگر را به صورت کامل در ساختار سیاسی ادغام کنند و تفاوت‌های فرهنگی را از بین ببرند و معادلات مرکز و پیرامون آن را تغییر دهند. همچنین امان‌الله، شاه محمود، ظاهر شاه، نورمحمد تره‌کی، حفیظ‌الله امین، ببرک کارمل و نجیب‌الله در این راستا به الگوها و مدل‌های کثرت‌گرایی که بر مساوات و برابری اقوام منتهی می‌شد، حرکت کردند. هرچند آن دستاوردهایی چشمگیری داشتند، اما ارزش‌های سنتی مانعی آن شدند و در نهایت میدان بازی را برای طرف مقابل رها کردند. سرانجام جمهوری داود خان و دولت حامد کرزی و محمد اشرف غنی بر الگوی و مدل‌های وحدت در عین کثرت تأکید داشتند و همه گروه‌های قومی و مذاهب را به رسمیت شناختند و با تسلط قوم افغان (پشتو) متمرکز شده و کوشیدند از این

راه روابط اجتماعی در بین خود و روابط جامعه یا دولت را رهبری و مهار کنند. هرچند در افغانستان این نوع سیاست قومی نسبت به دوتای دیگر کارآمد به نظر می‌رسد و در دوره جمهوریت، نتایج نسبتاً خوبی در پی داشت. اما اکنون، نیز، تأثیرات منفی قوم‌مداری بر همه عرصه زندگی افغانستان وجود داشته و یکی از مانع بزرگی برای هویت ملی، توسعه سیاسی و کارآمدی دولت‌ها در این کشور است.

منابع

فارسی

- احمد رشید (۱۳۷۹)، *طالبان، نفت و بازی بزرگ جدید*، ترجمه اسدالله شفیعی و صادق باقری، تهران، نشر هستی.
- اخلاقی، محمداسحاق، (۱۳۸۰)، *هزاره‌ها در جریان تاریخ و فرازهای تاریخ سیاسی، اجتماعی افغانستان*، ج دوم، قم: شرایع.
- ارزگانی، مسیح، (۱۳۹۰)، *افغانستان رنگین کمان اقوام*، کابل، انتشارات میراث خراسان.
- آروین، ایوب، (۱۳۸۰)، *راه‌حل‌های ممکن برای مشکل قومی در افغانستان*، <http://mehrwatan.com/wp>
- افضلی، شاهین فیروز، (۱۳۸۵)، *تجاوز آمریکا به افغانستان*، تهران، خلیلیان.
- آیتی، عبدالقیوم، (۱۴۰۰)، *نقش هزاره‌ها در ساختار سیاسی حکومت حامد کرزی، تاریخ اسلام در آئینه و اندیشه‌ها*، سال ۱۳، شماره ۲۰، قم، مجتمع آموزش عالی فقه.
- ایوبی، عیسی‌خان، (۱۳۹۶)، *اشرف غنی، فیلسوف شاه یا قوم‌پرست؟*، ترجمه جلیل پژواک، برگرفته از الجزیره، <https://www.etilaatroz.com/>
- باقری، اسماعیل، (۱۳۹۶)، *ساختار سیاسی افغانستان، رئیس‌جمهور و رئیس‌اجرایه*، شماره ۶۹، تهران، مطالعات راهبردی جهان اسلام.
- تاجیک، محمدرضا و شریفی، علیرضا (۱۳۸۸)، *موانع گفتمان دموکراسی در افغانستان*، علوم سیاسی، سال ۸۹، شماره ۴۲.
- چگنی‌زاده، غلامعلی و صحرایی، محمدرضا، (۱۳۹۴)، *ارزیابی فرایند صلح‌سازی در*

افغانستان پس از توافق‌نامه بن ۲۰۰۱ م، پژوهش راهبردی سیاست، سال ۴، شماره ۱۴.
حسین خانی، الهام، (۱۳۹۰)، امنیت افغانستان و مسئله قدرت‌یابی دوباره طالبان، علوم سیاسی،
شماره ۱۶.

حفیظ، حفیظ الله، (۱۳۹۷)، بررسی تطبیقی نقش ایران و عربستان سعودی در مدیریت منازعه
افغانستان (۲۰۱۷-۲۰۰۱ م)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل، دانشگاه
فردوسی مشهد.

حیدری، محمدعلی و رهنمود، حمید، (۱۳۹۰)، افغانستان، نیروهای بیگانه و چالش دولت-
ملت‌سازی، رهنامه سیاست‌گذاری، سال ۲، شماره ۴.

خاتمی خسروشاهی، سید ابراهیم، (۱۳۸۳)، کتاب آسیا (ویژه افغانستان پس از طالبان)،
تهران، انتشارات: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابر معاصر.
دارالانشای شورای وزیران دولت جمهوری اسلامی افغانستان، (۲۰۰۵ م)، آماری رسمی
کارمندان دولت، کابل، اداره نظارت و ارزیابی.

دهشیار، حسین (۱۳۸۹)، استراتژی ضدشورش باراک اوباما در افغانستان، رهیافت‌های سیاسی
و بین‌المللی، منتشر در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، پرتال جامع علوم
انسانی.

دهشیار، حسین (۱۳۹۱)، پارادوکس آمریکا در افغانستان: هویت چندگانه و حاکمیت
تقسیم‌پذیر، روابط خارجی، سال ۴، شماره ۳.

دهشیار، حسین، (۱۳۸۷)، آمریکا و پارادایم قومی در افغانستان، اطلاعات سیاسی اقتصادی،
منتشر

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، پرتال جامع علوم انسانی، شماره ۲۵۸
۲۵۷.

دهشیار، حسین، (۱۳۸۸)، ناکامی‌های آمریکا در افغانستان، اطلاعات سیاسی اقتصادی،
شماره ۲۷۰ ۲۶۹.

دهشیار، حسین، (۱۳۸۹)، استراتژی ضدشورش باراک اوباما در افغانستان، رهیافت‌های
سیاسی و بین‌المللی، منتشر در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، پرتال جامع

علوم انسانی.

دهشیار، حسین، (۱۳۹۱)، پارادوکس آمریکا در افغانستان: هویت چندگانه و حاکمیت تقسیم‌پذیر، روابط خارجی، سال ۴، شماره ۹.

دولت‌آبادی، بصیر احمد، (۱۳۷۱)، شناسنامه احزاب و جریانات سیاسی افغانستان، قم، مؤلف. رضاپور، قوشچی، محمد و نادری، محمود، (۱۳۹۳)، جهانی‌شدن و تکثرگرایی قومی در ایران، چالش و فرصت‌ها، مطالعات راهبردی جهانی‌شدن، سال ۴، شماره ۳.

زاهدی علی جان، (۱۳۷۹)، روایت شکست اقوام محکوم در افغانستان، قم، شفا.

سجادی، عبدالقیوم، (۱۳۸۰)، جامعه‌شناسی سیاسی افغانستان، قم، بوستان کتاب.

شاران، تیمور، (۱۳۹۶)، دولت شبکه‌ای، ترجمه حسن رضایی. کابل، واژه

طنین، ظاهر، (۱۳۸۴)، افغانستان در قرن بیستم (۱۹۹۶-۱۹۰۰)، تهران، عرفان، چاپ دوم.

غبار، میرغلام محمد، (۱۳۶۸)، افغانستان در مسیر تاریخ، ج ۴، ناشر مرکز انقلاب با همکاری

جمهوری

غلامی شکارسرای، محمدرضا، (۱۳۹۵)، تحلیل گفتمان سیاست‌های قومی پس از انقلاب

اسلامی؛ باتأکید بر دوره ۱۳۷۶-۱۳۶۸، مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی،

دوره ۲، شماره ۲۰.

فرزانه‌پور، حسین و یوسف‌زهی، ناصر، (۱۳۹۶)، کاربرد تاریخی نظریه نخبگان و

آسیب‌شناسی نقش کارگزاران بر شکندگی دولت‌های افغانستان، پژوهش‌های

سیاسی/اسلام، سال هفتم، شماره ۱.

گروه سینا، (۱۳۸۱)، افغانستان در سه ده اخیر، قم، ثقلین.

مجله صراط، (۱۳۷۷)، گزارش حقوق بشر سازمان ملل درباره جنایات طالبان در مورد

هزاره‌ها، مزارشریف، شماره‌های پنجم و ششم.

مصدق، نبی، (۱۳۸۵)، افغانستان: ضعف سیاسی و مداخله خارجی، سیاست خارجی، سال ۲۰،

شماره ۲ و ۳.

منصور، عبدالحفیظ، (۱۳۷۱)، زخم خونین تحولات نظامی جهاد افغانستان، کابل.

موسوی، سیدعسکر، (۱۳۷۹)، هزاره‌های افغانستان در تاریخ، فرهنگ، اقتصاد و سیاست،

ترجمه اسدالله شفايي، تهران، انتشارات مؤسسه فرهنگي نقش سيمرغ.
ميرعلي بيداخويي، محمدعلي و محسني، محمد (۱۳۹۵)، *توسعه سياسي افغانستان و نقش بازدارنده قوميت گرایی در شکل گيري آن*؛ اولين همایش بين المللی بحران های ژئوپلیتیکی جهان اسلام.
ناصری داودی، عبدالمجید، (۱۳۸۱)، *افغانستان و نظام سياسي آینده*؛ مجموعه مقالات، قم: انتشارات زلال کوثر.
نشاط، زلمي، همکاران، (۱۳۹۶)، *راه دشوار مردم سالاری در افغانستان*، کابل: انستیتوت مطالعات استراتژیک افغانستان.
نظری، علی اشرف و سازمند، بهاره، (۱۳۹۴)، *مدل ها و الگوهای مدیریت تنوعات هویتی و قومی: ارائه راهکارهایی برای ایران، سیاست گذاری عمومی، دوره ۸، شماره ۸.*
الوانی، سیدمهدی و همکاران، (۱۳۹۵)، *بررسی تنوع در سیاست گذاری فرهنگی ایران؛ مطالعه موردی: قانون اساسی و سند نقشه مهندسی فرهنگی، دین و سیاست فرهنگی، شماره ۷.*
وزارت عدلیه، (۱۳۸۲)، *مجموعه قوانین اساسی افغانستان*، کابل، انتشارات وزارت عدلی.
یزدان پناه، کیومرث و احمدی، سیدجلال، (بهار ۱۴۰۰)، *جایگاه اقوام در شکل گیری ساختار سیاسی و حاکمیت افغانستان بعد از ۲۰۰۱م، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۵۱، ش ۱.*

References

- Ali, Frishta (2015) *Afghanistan: The rise of ethnic consciousness through history*; a comprehensive overview of the origin of the Afghan conflict. Available.
- Barfield, Thomas (2005) *Afghanistan is not the Balkans: Ethnicity and Its Political Consequences from a central Eurasian Perspective*, *Central Eurasian Studies review*, Vol 4, and No1.

Translated References into English

- Ahmad Rashid, (1379), *Taliban, Oil and the New Big Game*, Translated by Asadullah Shafaei and Sadeq Bagheri, Tehran, Hasti

- publishing house. [In Persian]
- Akhli, Mohammad Ishaq, (2010), *Hazaras in the course of history and episodes of Afghanistan's political and social history*, second volume, Qom: Sharia. [In Persian]
- Alwani, Sidmehdi et al., (2015), "Examination of diversity in Iran's cultural policymaking; Case study: Constitution and cultural engineering map document", *Two quarterly scientific research journals of religion and cultural politics*, number 7. [In Persian]
- Arvin, Ayoub, (2008), "Possible solutions for the ethnic problem in Afghanistan", <http://mehrwatan.com/wp>. [In Persian]
- Afzali, Shahin Firouz, (2006), *America's invasion of Afghanistan*, Tehran, Khalilian. [In Persian]
- Aiti, Abdul Qayyum, (1400), "The Role of the Millennials in the Political Structure of Hamed Karzai's Government", *two specialized scientific quarterly journals of Islamic history in the mirror and thoughts*, year 13, number 20, Qom, Higher Education Complex of Jurisprudence. [In Persian]
- Ayoubi, Isa Khan, (2016), "Ashraf Ghani, Philosopher Shah or Nationalist?", Translated by Jalil Pezhvak, taken from Al Jazeera, <https://www.etalatroz.com/>. [In Persian]
- Bagheri, Ismail, (2016), "Political Structure of Afghanistan, President and Chief Executive", No. 69, Tehran, Strategic Studies of the Islamic World. [In Persian]
- Cheganizadeh, Gholam Ali and Sahrai, Mohammad Reza, (2014), "Evaluation of the peace building process in Afghanistan after Agreement of 2001 AD", *Strategic Policy Research*, Year 4, Number 14. [In Persian]
- Deshyar, Hossein (2009), "Barack Obama's Counterinsurgency Strategy in Afghanistan", Political and International Approaches, published in Humanities and Cultural Studies Research Center, Humanities Comprehensive Portal. [In Persian]
- Deshiyar, Hossein (2012), America's Paradox in Afghanistan: Multiple Identity and Divisible Sovereignty", *Foreign Relations Quarterly*, Year 4, Number 3. [In Persian]
- Deshyar, Hossein, (2007), "America and Ethnic Paradigm in Afghanistan", political and economic information, published in Research Institute of Human Sciences and Cultural Studies, Comprehensive Portal of Human Sciences, No. 257-258. [In Persian]

- Deshyar, Hossein, (2008), "American failures in Afghanistan", Political Economic Information, No. 269-270. [In Persian]
- Deshyar, Hossein, (2018), "Barack Obama's Counterinsurgency Strategy in Afghanistan", Political and International Approaches, published in Humanities and Cultural Studies Research Center, Humanities Comprehensive Portal. [In Persian]
- Deshiyar, Hossein, America's Paradox in Afghanistan: *Multiple Identity and Divisible Sovereignty Foreign Relations Quarterly*, Year 4, Number 9. [In Persian]
- Deshiyar, Hossein, (2017), "America's Paradox in Afghanistan: Multiple Identity and Divisible Sovereignty", *Foreign Relations Quarterly*, Year 4, Number 9. [In Persian]
- Daulat-Abadi, Basir Ahmad, (1371), *Identification of Afghan political Parties and Currents*, Qom, author. [In Persian]
- Farzanehpour, Hossein and Yousefzahi, Naser, (2016), "Historical application of the theory of elites and the pathology of the role of agents on the fragility of Afghan governments", *Islamic Political Research Quarterly*, 7th year, number 1.[In Persian]
- Ghbar, Mirgholam-Mohammed, (1368), Afghanistan on the path of history, Ch. 4, published by the Revolution Center in collaboration with Republic. [In Persian]
- Gholami Shekarsarai, Mohammad Reza, (2015), "Discourse analysis of ethnic policies after the Islamic revolution; Emphasis on the period of 1368-1376", *Journal of Strategic Studies of Public Policy*, Volume 2, Number 20. [In Persian]
- Hossein Kh ani, Elham, (2018), "Afghanistan's security and the issue of Taliban regaining power", *Political Science Quarterly*, No. 16. [In Persian]
- Hafiz, Hafizullah, (2017), "A comparative study of the role of Iran and Saudi Arabia in the management of the conflict in Afghanistan (2001-2017), Master's thesis in international relations, Ferdowsi University of Mashhad. [In Persian]
- Heydari, Mohammad Ali and Rahmanood, Hamid, (2018), Afghanistan, foreign forces and the challenge of state-nation-building", *Policy Guide Quarterly*, year 2, number 4. [In Persian]
- Khatami Khosrowshahi, Seyed Ibrahim, (2013), *The Book of Asia (specially in Afghanistan after the Taliban)*, Tehran, Publications: Cultural Institute of International Contemporary Studies and Research. [In Persian]

- Mansour, Abdul Hafiz, (1371), *The bloody wound of the military developments of the Afghan Jihad*, Kabul. [In Persian]
- Masdaq, Nabi, (2015), "Afghanistan: political weakness and foreign intervention", *Foreign Policy Quarterly*, year 20, numbers 2 and 3. [In Persian]
- Ministry of Justice, (1382), the Collection of Constitutional Laws of Afghanistan, Kabul, Ministry of Justice Publications. [In Persian]
- Mir Ali Bidakhoui, Mohammad Ali and Mohsani, Mohammad (2015), "Political development of Afghanistan and the hindering role of ethnicism in its formation"; The first international conference on the geopolitical crises of the Islamic world. [In Persian]
- Mousavi, Syed Asker, (1379), *Afghan Hazaras in History, Culture, Economy and Politics*, Translated by Asadullah Shafaei, Tehran, Naqsh Simorgh Cultural Institute Publications. [In Persian]
- Nasri Davoudi, Abdul Majid, (2012), Afghanistan and the future political system; *Collection of articles*, Qom: Zalal Kausar Publications. [In Persian]
- Neshat, Zalmi, colleagues, (2016), "The Difficult Path of Democracy in Afghanistan", Kabul: Afghanistan Institute of Strategic Studies. [In Persian]
- Nazari, Ali Ashraf and Sazmand, Bahareh, (2014), "Models and patterns of managing ethnic and identity diversity: providing solutions for Iran", *Public Policy Quarterly*, Volume 8, Number 8. [In Persian]
- Rezapour, Qoshchi, Mohammad and Naderi, Mahmoud, (2013), "Globalization and ethnic pluralism in Iran, challenges and opportunities", *Globalization Strategic Studies Quarterly*, Year 4, Number 3. [In Persian]
- Secretariat of the Council of Ministers of the Government of the Islamic Republic of Afghanistan, (2005), "Official Statistics of Government Employees", Kabul, Monitoring and Evaluation Department. [In Persian]
- Sarat Magazine, (1377), "UN Human Rights Report on Taliban's Crimes against Hazaras", Mazar-e-Sharif, 5th and 6th issues. [In Persian]
- Sajadi, Abdul Qayyum, (1380), *Political Sociology of Afghanistan*, Qom, Bostan Kitab. [In Persian]
- Sharan, Timur, (2016), Network Government, Translated by Hassan Rezaei. cable, word. [In Persian]

- Sina Group, (2008), *Afghanistan in the last three decades*, Qom, Saqlain. [In Persian]
- Tajik, Mohammadreza and Sharifi, Alireza (2008), Obstacles to the discourse of democracy in Afghanistan, *Political Science*, year 89, number 42. [In Persian]
- Tanin, Zahir, (2004), *Afghanistan in the 20th century (1900-1996)*, Tehran, Irfan, second edition. [In Persian]
- Uruzgani, Masih, (1390), *Afghanistan Rainbow of the People*, Kabul, Khorasan Heritage Publications. [In Persian]
- Yazdan-Panah, Kyomarth and Ahmadi, Seyed Jalal, (Spring 1400), "The position of ethnic groups in the formation of the political structure and governance of Afghanistan after 2001 AD", *Journal of the Faculty of Law and Political Science*, Volume 51, No. 1. [In Persian]
- Zahedi Ali Jan, (1379), *the narrative of the defeat of the condemned tribes in Afghanistan*, Qom, Shafa. [In Persian]

استناد به این مقاله: نورمحمدی، مرتضی، و احمدی، حدیثه. (۱۴۰۳). واکاوی و تحلیل نقش سیاست قومی در ساختار سیاسی افغانستان دوره معاصر. پژوهشنامه روابط جهانی، ۱(۱)، ۲۴۰-۲۰۱. doi: 10.22054/jrgr.2023.70052.1045



The Quarterly of *Research on Global Relations* is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی